

Probuzení rožmberské princezny v jihočeské krajině Katalog výstavy

Projekt Praktické přístupy
k územní ochraně historické
kulturní krajiny



Probuzení rožmberské princezny v jihočeské krajině

Katalog výstavy



**Projekt Praktické přístupy
k územní ochraně historické
kulturní krajiny**



MINISTERSTVO
KULTURY



FAKULTA
STAVEBNÍ
ČVUT V PRAZE

Výstava vznikla v rámci výzkumného projektu *Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny* (kód projektu DG20P02OVV019), financovaného z Programu aplikovaného výzkumu a vývoje Národní a kulturní identity (NAKI) Ministerstva kultury České republiky. Projekt byl koordinován Výzkumným ústavem Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i. (příjemce podpory) a dalším příjemcem podpory bylo České vysoké učení technické v Praze, Fakulta stavební. Projekt trval v období od 1. 3. 2020 do 31. 12. 2022.

Odborná recenze: PhDr. Martina Indrová, Ph.D., Mgr. Petr Hudec

Vydal Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i.

Vydání první

Průhonice 2022

ISBN 978-80-87674-50-5

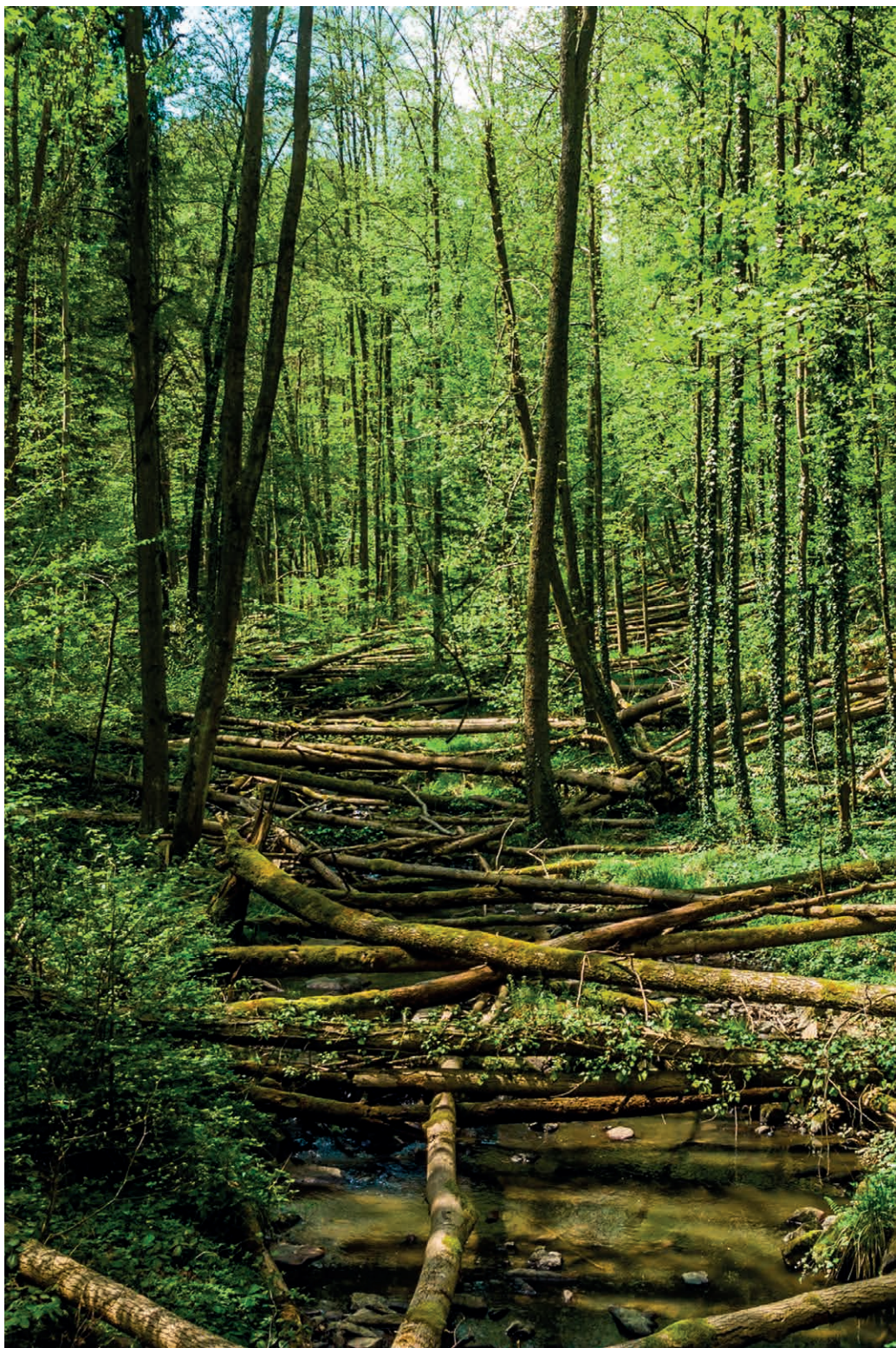
Poděkování patří všem pracovníkům projektu *Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny*, zaměstnancům Výzkumného ústavu Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i., Českého vysokého učení technického v Praze, Národního památkového ústavu, Územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích, Ústavu pro interpretaci místního dědictví, státního zámku Kratochvíle a Muzea JUDr. Otakara Kudrny v Netolicích.

Zvláštní poděkování patří všem dobrovolníkům, s jejichž podporou se uskutečnilo návštěvní šetření na Netolicku a vznikly instalace na státním zámku Kratochvíle, v Muzeu JUDr. Otakara Kudrny v Netolicích a v krajině Netolické obory, tedy pedagogům a žákům Základní školy Netolice a dalším spolupracovníkům na komunitním projektu *Probuzení rožmberské princezny v jihočeské krajině*, jmenovitě zejména paní Žanetě Roubíčkové a jejím přátelům, panu Ladislavovi Brašničkovi a jeho rodině, panu Zdeňkovi Žemličkovi a jeho rodině, panu Tomášovi Havlíkovi, panu Františkovi Pencovi, panu Václavovi Kolářovi, paní Mirce Machové, paní Martě Krejčíčkové, paní Daně Mužíkové, panu Josefovi Sedláčkovi, panu Radimovi Klepárníkovi, panu Antonínovi Dvořákovi, panu Michalovi Kopačkovi a panu Michalovi Slífkovi.

Kniha s výstavou i uskutečněný komunitní projekt na Netolicku jsou věnovány bývalému starostovi Netolic Oldřichovi Petráškovi, iniciátorovi návrhu krajinné památkové zóny Netolická obora a autorovi působivého pojmenování Netolické obory „spící rožmberská princezna v jihočeské krajině“.

Obsah

	Úvod	9
I.	Návrh krajinné památkové zóny Netolická obora	13
II.	Krčínova stoka na Kratochvíli, výzkumné práce v letech 2020–2021	17
III.	Interpretační plán Netolické obory	37
IV.	Příklady dobré praxe a inspirace v oblasti prezentace historických kulturních krajín	59
V.	Edukační zprostředkování Netolické obory	65
	Závěr	76
	Použitá literatura a zdroje	77
	Příběh Netolické obory v komiksu	83
	Resumé	86



▲ Začátek Krčínovy stoky v rokli pod Hrádečkem



Úvod

Katalog výstavy *Probuzení rožmberské princezny v jihočeské krajině* je součástí výstupů celostátního projektu *Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny*, který trval v období 1. 3. 2020 – 31. 12. 2022. Projekt byl financovaný z Programu aplikovaného výzkumu a vývoje Národní a kulturní identity (NAKI) Ministerstva kultury České republiky. Koordinoval ho Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i. (příjemce podpory). V roli dalšího příjemce podpory bylo České vysoké učení technické v Praze, Fakulta stavební. Záměrem projektu bylo prohloubení povědomí a zabezpečení ochrany hodnot historické kulturní krajiny jako důležité součásti národní identity, kulturního dědictví a implementace mezinárodních úmluv. Projekt navazuje na předchozí výzkumy v oblasti ochrany historické kulturní krajiny (*Ochrana a péče o historickou kulturní krajinu prostřednictvím institutu krajinných památkových zón a Presentace a identifikace památkového potenciálu historické kulturní krajiny ČR*).

Mezi hlavní cíle současného výzkumného projektu patřilo:

1. ověřit praktickou využitelnost certifikované metodiky *Typologie historické kulturní krajiny České republiky* (výstup projektu *Presentace a identifikace památkového potenciálu historické kulturní krajiny ČR*) na několika správních územích obcí s rozšířenou působností (SÚ ORP); zde identifikovat a dokumentovat hodnoty historické kulturní krajiny, definovat památkový zájem a možnost památkové ochrany;
2. prakticky ověřit a prezentovat inovativní přístupy, směřující k participativním způsobům interpretace problematiky památkových hodnot a péče o historickou kulturní krajinu; součástí tohoto cíle bylo vytvoření interpretačního plánu historické kulturní krajiny na vybraném SÚ ORP a aktivizace místní komunity při prezentaci území široké veřejnosti.

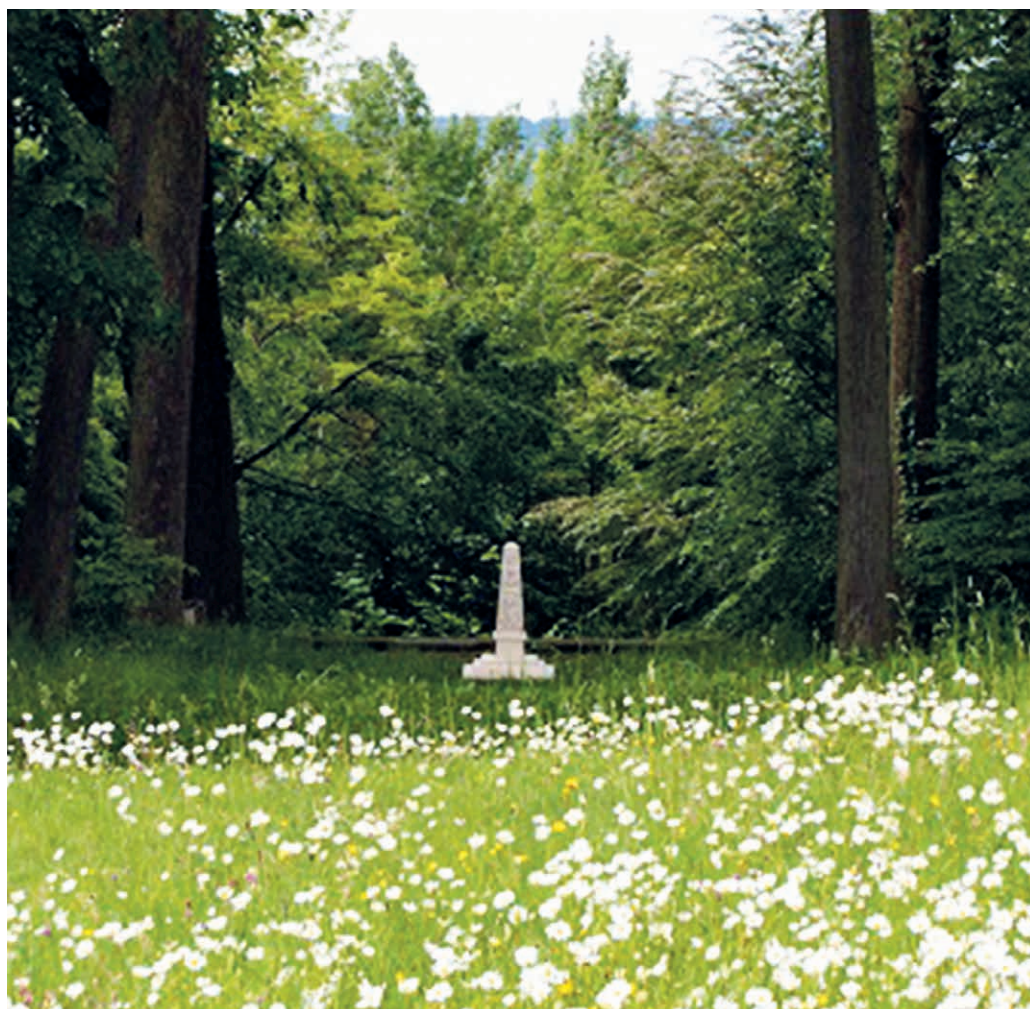
Katalog upíná pozornost na oblast bývalé Netolické obory ve SÚ ORP Prachatice. Zde byla v letech 2020–2022 ověřována praktická využitelnost metodických materiálů v oblasti památkové ochrany historických kulturních krajin, probíhal výzkum vodního díla Jakuba Krčína a komunitní projekt s netolickou veřejností. Součástí komunitního projektu na Netolicku byla příprava interpretačního plánu Netolické obory ve spolupráci s Ústavem pro interpretaci místního dědictví, edukační aktivity se Základní školou Netolice, přednášky a vycházky do krajiny pro veřejnost a instalace výstavy *Probuzení rožmberské princezny v jihočeské krajině* na státním zámku Kratochvíle, v Muzeu JUDr. Otakara Kudrny v Netolicích a v krajině Netolicka.

Katalog seznamuje čtenáře s návrhem krajinné památkové zóny Netolická obora, který se stal základním východiskem komunitního projektu v Netolicích a další interpretace území Netolické obory. Dále jsou představeny výzkumné práce probíhající na Netolicku v letech 2020–2022 a Krčínova stoka na Kratochvíli. Interpretační plán Netolické obory v další kapitole řeší nejen problematiku toho, jak uchopit prezentaci Netolické obory, ale je také metodickým vodítkem pro tvorbu podobných dokumentů u jiných kulturních krajin, resp. historického prostředí obecně. Následně jsou přiblíženy příklady dobré praxe památkové edukace a inspi-

race v oblasti prezentace historických kulturních krajin (se zaměřením na lovecké obory České republiky a vybrané vodní dílo – Zlatou stoku na Třeboňsku). Závěrečná kapitola shrnuje edukační zprostředkování Netolické obory, navržené interpretačním plánem, a výstavu *Probuzení rožmberské princezny v jihočeské krajině* na státním zámku Kratochvíle, v Muzeu JUDr. Otakara Kudrny v Netolicích a v krajině Netolicka. Součástí přílohy katalogu je komiksové zpracování příběhu Netolické obory, které je součástí výstavy na Netolicku.

Katalog je určen čtenářům, kteří se zajímají o problematiku edukace a interpretace v oblasti kulturního dědictví, zejména historické kulturní krajiny. Najdou zde inspiraci průvodci, památkoví, muzejní nebo školní pedagogové, správci kulturního dědictví (paměťových a památkových institucí aj.), edukační pracovníci obcí, státních neziskových organizací aj.

Přejeme čtenářům, aby pro ně byl katalog výstavy *Probuzení rožmberské princezny v jihočeské krajině* obohacením.





◄▲ Výstup jednoho z předchozích edukačních projektů uskutečněných na Novohradsku:
Obelisk v komponované krajině z díla žáků Základní školy Nové Hrady jako zdroj poučení o místní historii
i komunikaci podněcující artefakt



I. Návrh krajinné památkové zóny Netolická obora

Marek Ehrlich

Netolická obora, založená koncem 16. století u letohrádku Kratochvíle, dosáhla největšího rozkvětu v době panování Rožmberků, kdy patřila s rozlohou kolem 3000 ha a obvodem více než 22 km k nejrozsáhlejším v Čechách. K oboře se váže i prvenství v chovu daňků a bažantů na českém území. Funkci oplocené obory plnila do třicetileté války, následně byla využívána pro účely myslivosti jako lovecký revír. V území se dochovaly tradiční způsoby hospodaření zastoupené rybníkářstvím, lesnictvím a zemědělstvím s převahou pastevectví zaměřeným na chov koní, v němž má Netolicko dlouholetou tradici. Renesanční rybníční soustava využívá jedinečného technického řešení, kdy je voda převáděna kopcovitou krajinou stokou Krčínkou z potoka Melhutka až k zámku Kratochvíle. Harmonický celek krajiny zůstal podstatně dochovaný a dokládá podobu renesanční, dosud plně funkční krajiny s vysokou hospodářskou, přírodní, kulturněhistorickou a estetickou hodnotou.



▲ Údolí říčky Melhutky, dnes přírodní památka Hrádeček, je jedním z nejpoutavějších míst v Netolické oboře. V místě ústí skalnatého kaňonu přehradil Jakub Krčín říčku Melhutku jezem. Z Melhutky odváděl část vody do umělé stoky Krčínky směrem k rybníku Dolní Nadýmač

Podnět k ochraně kulturní krajiny formou krajinné památkové zóny vzešel od starosty města Netolic pana Oldřicha Petráška, znalce místní historie a pozoruhodné krajiny Netolicka. V roce 2006 oslovil českobudějovické pracoviště Národního památkového ústavu s prvotní představou o rozsahu území bývalé rožmberské obory. Jednání probíhala zejména se specialistkou pro historické zahrady, parky a krajinu Ing. Marií Pavlátovou. Národní památkový ústav se seznámil s dostupnou historií území obory a přilehlých obcí i se situací v terénu. Jednání pokračovala i v dalších letech, kdy se rozsah území dále upřesňoval. Po projednání se zástupci města a stavebního úřadu došlo k vyjmutí některých rozvojových ploch a zastavěných částí obcí při hranici zóny, aby ochranou krajiny nebyli nadměrně omezováni obyvatelé v území, které se v novodobé historii výrazněji proměnilo.

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, v roce 2011 aktualizoval návrh krajinné památkové zóny, na kterém se podíleli zejména specialisté na historickou krajinu Ing. Marie Pavlátová a Ing. Marek Ehrlich, urbanista Ing. arch. Čestmír Luhan a garant území Ing. arch. Radek Liška. Generální ředitelství Národního památkového ústavu počátkem roku 2012 postoupilo návrh k prohlášení zóny Ministerstvu kultury, tento proces však nebyl nikdy zahájen.

Spolu s dalšími neprohlášenými zónami je Netolická obora vyznačena v Generelu krajinného rázu Jihočeského kraje z roku 2009 jako území se zvýšenou ochranou krajinného rázu. Rozsah navržené krajinné památkové zóny je publikován v rámci Geoportálu NPÚ v mapové aplikaci *Zájmy památkové péče*. Dostupné z <https://geoportal.npu.cz/webappbuilder/apps/42/>.

Od roku 2014 probíhá prohlašování krajinných památkových zón formou opatření obecné povahy, které vyhlašuje Ministerstvo kultury. Podnětem k pokračování úsilí o památkovou ochranu historické kulturní krajiny by mohl být zájem místních obyvatel, například oslovením Ministerstva kultury ze strany místní samosprávy nebo občanského sdružení. Díky právě dokončovanému výzkumu Jana Hendrycha, ASLA a RNDr. Oldřicha Vacka, CSc. budou k dispozici podrobné podklady, jednoznačně potvrzující mimořádné kulturní hodnoty krajiny Netolicka.



▲ Kaplička v Setuni na okraji Netolické obory



II. Krčínova stoka na Kratochvíli, výzkumné práce v letech 2020–2021

Jan Hendrych, Oldřich Vacek

Úvod

Příspěvek je věnován mapování renesančního vodního díla v rožmberské lovecké oboře u zámku Kratochvíle v souvislosti s renesančními principy utváření prostředí venkovských loveckých sídel a villegiatur. Cílem práce byla identifikace a mapování Krčínovy stoky, zvané Krčínka, v krajině strukturované jako zázemí renesanční villegiatury. Výsledkem analýz a průzkumů bylo identifikování dochovaných úseků bývalé stoky, včetně částí zaniklých v důsledku lesní a zemědělské výroby v dobách totality. Význam dosažených výsledků spočívá v poznání někdejší funkce Krčínky, kdysi propojující rybníční soustavu s kratochvilnými, vodou poháněnými prvky zahrady letohrádku. Podobně jako Krčínka, celá přilehlá soustava rybníků byla založena rožmberským regentem Jakubem Krčínem. Toto technické dílo propojovalo systém rybníků v povodí několika potoků napříč horizonty krajiny, aby zajistilo dostatečný objem vody pro sídlo Viléma z Rožmberka na Kratochvíli, s renesanční zahradou all’Italiana. Mapování a interpretace uvedeného díla se dnes stává středem zájmu místní komunity a památkové péče a bude využito k prezentaci a interpretaci zámku Kratochvíle v historicky strukturovaném prostředí lovecké obory z doby renesance.

Rešerše

S ohledem na usazení tématu v souvislostech a kontextu doby, kdy výše uvedené dílo vznikalo, byla hlavní pozornost dána historickému spisu Václava Březana (1568–1618): Historie rožmberská, respektive oběma svazkům, které byly věnovány Vilémovi a Petru Vokovi z Rožmberka. Jedná se o čtvrtý díl: Padesátní letopis pana Viléma z Rožmberka, a o pátý díl: Letopisy osvíceného knížete a pána, pana Petra Voka Ursina z Rožmberka, pátý díl historie rožmberské. Dílo v minulosti zpracoval PhDr. Jaroslav Pánek, CSc., na základě původních textů. V roce 1985 ho vydal jako dvoudílnou monografii: Václav Březan – Životy posledních Rožmberků I. a Životy posledních Rožmberků II. (PÁNEK 1985). Řada autorů, v čele s Dobrovským a Palackým, z díla Václava Březana čerpala, nikdy však nebylo zpracováno takto uceleně a zasazeno do komplexního obrazu dobových souvislostí. To pomohlo jak k lepší orientaci při zpracovávání rešerší zde představovaného tématu, tak při analytickém rozkrývání často zapomenutých či nezřetelných detailů in situ.

Na základě provedených rešerší bylo možno dohledat popisy a zmínky vztahující se k tématu Krčínovy stoky, Netolické obory, tvrze Leptáč, letohrádku Kratochvíle a ke Krčínovu působení na rožmberském dominiu. V tomto ohledu byly významné mnohé podněty od akad. arch. Vojtěcha Storma, který krajině na jihu Čech věnoval velkou část svého profesního života. Rešeršní část práce a část diskusní uvádí významné místopisné a časové údaje a souvislosti, které tematiku usazují do dobového kontextu proměn a vnímání krajiny v době renesance. Rešerše v kontextu nabízí přehled dobových událostí a významných osobností, což dokresluje dění v souvislostech s krajinou Netolické obory, strukturované Jakubem Krčínem. Netolická obora svému účelu sloužila v dobách posledních Rožmberků Viléma a Petra Voka a v menší míře do třicetileté války, kdy postupně zanikla, aby byla částečně rehabilitována během 18. a 19. století. Mezi významné stopy rozsahu obory dnes patří místy zřetelně dochovaný příkop vymezující její perimetr, původně opatřený dřevěným plaňkovým plotem se zastřešením a podezdívkou, ale především propojený vodní systém renesanční obory, z části dochovaný a zřetelný. Tento systém se skládal z několika desítek malých vodních ploch a rybníků, navzájem propojených soustavou stok, a jedné velké propojovací stoky Krčínky, která se dochovala ve fragmentech. Její vedení terénem je zřetelné a díky svědectví historických map, archivních leteckých snímků a mapování technologií LIDAR 5G v terénu dohledatelné. To dokládají a ozřejmují výsledky zde předkládané práce.

Jakub Krčín, narozený 18. 7. 1535, byl synem Jiříka Krčina z Jelčan a Kateřiny z Olbramovic, rytířského rodu Čejků z Olbramovic (HAUBELT 2003). Rožmberskou službu nastoupil v roce 1561, kdy přivádí vodu na krumlovské Předhradí a pro krumlovský pivovar. Jako purkrabí na Krumlově je Březanem uváděn k 16. říjnu 1562, kdy se ze své funkce všemi možnými prostředky snaží čelit zadluženosti rožmberského panství. Vyhledává na panství zloděje a pytláky, z nichž někteří byli ztrestáni na hrdle. Na panství včetně Netolicka staví nové dvory, ovčiny, pivovary a mlýny. Opravuje, vyměřuje a staví nové vodní stoky, sádky a rybníky. K Netolicku pozornost obrací již v roce 1566. Roku 1569 byl Krčín uvolněn z úřadu purkrabího a jmenován Vilémem z Rožmberka regentem, vrchním správcem celého panství. Jmenování Krčín přijímá 31. 12. 1569 na tvrzi Leptáč u Netolic, kterou toho roku Vilém daroval Krčínovi spolu se dvěma vesnicemi (PÁNEK 1985).

Počátkem sedmdesátých let 16. století je Krčín zaneprázdněn stavbami na Třeboňsku, zakládáním třeboňské obory a rybníka Svět. V říjnu roku 1574 navštěvuje s Vilémem Netolice arcivévoda Ferdinand Tyrolský, pro něhož jsou připraveny četné myslivecké kratochvíle. V prosinci roku 1576 navštěvuje Viléma na Krumlově nově zvolený císař Rudolf Habsburský s vdovou po císaři Maxmiliánovi II. Habsburském, císařovnou Marií Španělskou, a s početným dvorem. Císař navštěvuje Krumlov znovu v létě 1578 (PÁNEK 1985). Do roku 1579 Krčín v Netolicích (poté, co netolické zbavil zpochybněného práva várečného) založil rožmberský pivovar, vystavěl a o řadu vsí rozšířil dvůr netolický, vyměřil a založil rybníky Pomoc, Naděje a Nahradi, získal rybník Machů a se zlatokorunským opatem směnil velký rybník u města. Nechal zbudovat množství stok v okolí Netolic, obnovit a upravit stoky na sousedním Libějovsku.

Podle Březana byly „stoky na všechny rybníky nově udělané, kterýmiž dostatek vody na rybníky se dohání a veliká oprava tím na rybnících jest. (...) Takže ryby dobré bývají a plodu se

nachází dostatek i zbytky, jakož každého roku téměř nemálo se uprodává“. V době, kdy Krčín napouštěl nově založené rybníky na Třeboňsku a budoval třeboňskou oboru pro vysokou zvěř, na Netolicku získal a vystavěl několik mlýnů, vystavěl a opravil sádky u města, u Jírova mlýna a u Oujezda, k většímu komfortu kupcům a pro větší odbyt ryb. Zamezil také právům myslivosti sousedům panství, vyměřil loveckou oboru u Leptáče a osadil ji několika stovkami kusů zvěře (PÁNEK 1985). V oboře založil množství rybníků, z nichž některé napájely (Horní Nadýmač a Dolní Nadýmač), či naopak byly napájeny budovanou stokou Krčínkou, která do tohoto systému odváděla část vody z říčky Melhutky. Říčku přehradil Krčín jezem v místě ústí skalnatého kaňonu mezi Malým a Velkým Hrádečkem v jihozápadní části obory. V témže roce 1579 Adam z Hradce společně s Vilémem z Rožmberka a jeho chotí Annou Marií Rožmberskou přijíždějí do Netolic a navštěvují oboru při tvrzi Leptáč. Leptáč nechal Krčín, jak píše Václav Březan „pěkně divným hospodářstvím a myslivostí vymalovati, chuť k němu panu vladaři učinil.“ Krčín, věda, že celé okolí Leptáče patřilo panství zlatokorunského kláštera (od 13. století do husitství) a z obav z restitučních nároků církve, počal usilovat o jiné místo, na kterém by mohl hospodařit. Postoupením Leptáče místem okouzlenému Vilémovi získal Krčín náhradou Sedlčany. Oboru s tvrzí Leptáč pak mohl Vilém „sobě k zvůli a kratochvíli obrátiti, dav tu udělati obůrku pro králíky i sice veliků oboru, kteréž v Čechách rovně není, jež bezmála v okolku dvě míle drží, plotem dřevěným ohraditi, pro niž byly svedeny tyto vesnice: Šitice, Ročovice, Třebánek Horní a Dolní a Krtely, vsi celé, a od Hrbova, Třebanice a Žitného dílu. Suma dvorů svedených byla čtyřicet čtyři. To dalo se regírováním Krčínovým za Matěje z Veveří, jinak Šilhánek řečených, hejtmána netolického“.

Březan uvádí k roku 1579 platby z rožmberské pokladny na stavební a tesařské práce a materiál při stavbě Netolické obory, včetně oplocení. Z popisu vyplývá spotřeba materiálu, která zahrnovala tesané kůly z kmenů, plotní latě, rámování plotu, tesařské spoje, pokrývání šindelem a podezdívání plotu. V květnu 1579 podal Krčín zprávu Vilému z Rožmberka, že na Leptáči s Mistrem Balcarem (Baltazar Maggi z Aroga) spolu pokoje nového stavení (letohrádku) vyměřili a že nechá poblíž místo pro králíky ohradit, aby králíčí obůrku mohl Vilém z okna dobře přehlédnout (PÁNEK 1985). Po dvou letech stavebních příprav, dne 5. července 1581, vyrazil Vilém z Krumlova a jeho paní Anna Marie Rožmberská z Třeboně, aby se společně setkali na místě nového stavení v Netolické oboře. Místo bylo ještě téhož roku nazváno Kratochvílí. Týž rok až do listopadu byly budovány Krčínem vyměřené stoky v oboře, Březanem již nově označené oborou Kratochvílí; císařem Rudolfem II. byla Kratochvíle jako tvrz a panské sídlo vyhlášena 19. 7. 1581. Téhož roku někteří v oboře pytláci poddaní sedláci byli nařízením Krčina tvrdě potrestáni a v okolí obory byly postaveny tři šibenice pro výstrahu. Týž rok nechal Krčín celou oboru příkopem ohradit (PÁNEK 1985). V průběhu roku 1582 bylo do obory sváženo velké množství cihel, kamene a vápna v počtu mnoha set fůr, a vše skládáno na vrchu u tvrze Leptáč. Dne 3. 6. 1582 přišla na Netolice velká povodeň, až rybníků přetékaly hráze, která v celém kraji strhala mnoho mostů.

Dne 8. srpna se pak na Kratochvíli setkal Vilém s bratrem Petrem Vokem, aby se společně rozdělili o novém stavení. Obora byla tehdy plně osazena zvěří. Po svátku svaté Ludmily, dne 19. září 1582, rožmberský lovcí Homut z Harasova, obývající nové stavení v oboře, píše Vilémovi zprávu:

„To vám oznamuji, můj zvláště milý pane otče, že jsou jeleni Kukačku ze světa sprovodili a jemu více nežli sto ran udělali. Mohu vám to oznámiti, že jest jeden jelen tak velmi zuřivý a zlý, že více nežli padesáte sekáčů před ním na stromoví utíkati musilo. Tak se mi zdá, že jest více ten na škodu Jeho Milosti pánu nežli k zisku. Nebo se obávám, že konečně ještě někoho ze světa sprovodí; nebo mne samotného dnešního dne na koni do stodoly vechal a sekáče na stromoví, a tak nemohl již žádného dojíti, lehl tu před nimi na louku a válel se velmi velkou zlostí. U ševce bývá, že mu hlavu do okna strká a řve. K víře podobné není, kterak sobě to zvíře počíná.“ (PÁNEK 1985).

K roku 1583 Václav Březan popisuje výstavbu letohrádku v oboře, se základovým roštem z dubových a olšových kůlů, pod vedením tesaře Mistra Mertla, který se osvědčil při stavbě krovů v Krumlově a na Bechyni. Jako baumistr celé stavby je uveden Mistr Balcar, Baltazar Maggi z Arogn (1550–1619/1629), v letech 1579–1589 stavitel Kratochvíle a mezi lety 1575–1612 v Krumlově, Bechyni, Rožmberku, Jindřichově Hradci, v Telči, na Hluboké, v Třeboni a na Helfštýně (KRČÁLOVÁ 1985, PÁNEK 1985). Počátkem září 1583 přijíždí na Kratochvíli Vilém z Rožmberka a spolu s Adamem II. z Hradce a s Jindřichem z Donína pořádá štvanice na jeleny (PÁNEK 1985).

Téhož roku se skvěle urodila réva na rožmberských vinicích v Roudnici, vína červeného a bílého bylo na devadesát tři sudů a jeden větel. Podle Březana *„i kočí a maštalíři Jeho Milosti, nadto jiná čeládka místo piva víno píti musili a sobě jej v škopcích nosívali.“* Další štvanice v oboře na Kratochvíli proběhly koncem dubna roku 1584, za přítomnosti Viléma z Rožmberka, Petra Kořenského z Terešova, Jiřího staršího Popela z Lobkovic a dalších urozených pánů. Na počátku srpna pak s rytíři Svatkovským a Bejčkem. V květnu téhož roku Krčín vyměřoval Novou řeku na Třeboňsku a rybník Rožmberk, jak píše Březan, *„beze všeho strachu, bezpečně a vesele“*. Ve stejném roce pak Krčín staví po vzoru Kratochvíle vlastní nové sídlo, tvrz Nový hrádek Krčínov v Křepeňicích na Sedlčansku, kam v roce 1590 přesídlil a kde také roku 1604 umírá.

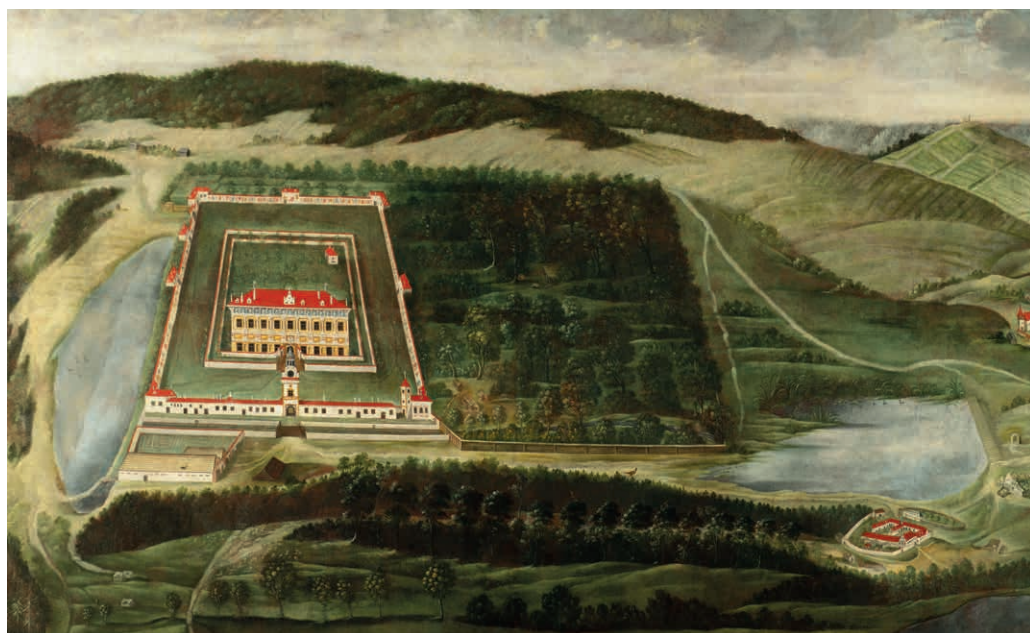
V září roku 1586 hostil Vilém z Rožmberka na Kratochvíli Adama II. z Hradce, nejvyššího kancléře Jaroslava Smiřického, Adama Slavatu z Chlumu a Košumberka a další panstvo, kteří se společně zúčastnili velké štvanice na jeleny. Tohoto roku byli na Kratochvíli s velkými náklady *„divní vodní strojové a obrazové, skrze něž tekla voda, postavení“* (PÁNEK 1985). Krčínův věhlas a rybníkářské umění se dostalo do středu pozornosti samotného císaře Rudolfa II., který si ještě v září téhož roku vyžádal Krčínovu přítomnost na Poděbradsku a na dalších královských panstvích za účelem inspekce královských rybníků a poradenství ve věcech rybničního hospodářství; Krčín patrně při té příležitosti také vyměřil Císařskou strouhu, napájející vodní systém zahrad Pražského hradu vodou z Litovického potoka. Na přelomu července a srpna 1588 nocoval na Kratochvíli arcivévoda Ferdinand Tyrolský při cestě z Krumlova do Týna nad Vltavou. Téhož roku, dne 6. listopadu, se ženil Jakub Krčín s Kateřinou z Prošovic. V Krumlově byla pro ně při té příležitosti uspořádána svatební veselice. Dne 9. listopadu pak na Kratochvíli z Krumlova přicestoval Vilém s manželkou Polyxenou Rožmberskou z Pernštejna, s hrabětem Pavlem z Gassoldu a sestrou Evou Gassoldskou z Rožmberka (PÁNEK 1985). V červenci roku 1589, na den sv. Máří Magdalény 22. 7., papežský vyslanec Antonius Puteus vysvětil na Kratochvíli kostelík ke cti Pánu Bohu a Panně Marii. Koncem téhož měsíce Kratochvíle hostila Jana z Pernštejna a na konci srpna také pana Hynka Brtnického z Valdštejna, hejtmána Markrabství moravského, s manželkou, paní Kateřinou Valdštejnskou z Kunštátu. Hned z kraje září

na Kratochvíli přibyl pan Kryštof mladší z Lobkovic, s nejvyšším komorníkem Českého království, panem Janem z Valdštejna, a dále páni Jaroslav ze Smiřic a Jindřich z Donína. Několik dní po jejich odjezdu přicestoval pan bratr Petr Vok z Rožmberka s chotí Kateřinou Rožmberskou z Ludanic a po nich také nejvyšší sudí Království českého, pan Jiří Bořita z Martinic. Uprostřed období velkého sucha a den po velkém zemětřesení, kdy v celých Čechách dvakrát po sobě se země silně otřásla, přijel k Vilémovi na Kratochvíli Petr Vok znovu, aby se účastnil zde vystrojené svatby Fridricha Čejkovského s dcerou pana Chvaly Kunáše (PÁNEK 1985).

Během roku 1589 a v roce 1590 byla na Kratochvíli Mistrem Jiřím Widmannem prováděna malířská výzdoba sálů a kaple, v interiérech se zaskvěla obdivuhodná štuková výzdoba, provedená italskými štukatéry, v čele s Antoniem Melanou z Arogna (činný v letech 1588–1592). Obvodové zdi zahrady pak ozdobily malby legendárních postav, včetně římských, středověkých, orientálních a amerických válečníků, spolu s alegorií Famy v podobě bohyně s trubkou, zvěšující jejich slavná vítězství a jako symbol věhlasu, slávy a vítězství nad smrtí (HAJNÁ – HAVLOVÁ – TROUP – VAVERKOVÁ 2015). Zahradní fasády letohrádku byly v přízemí členěny nástěnnými malbami obloukových nik a v horním patře sloupy předstupujícími arkády, tvořící iluzi přechodu architektury do prostoru zahrady arkádovou lodžii v patře. Podobně jako v rezidenční architektuře v Itálii, i na Kratochvíli byly sloupové arkády budovány na zahradních průčelích nebo v nádvořích, kde navozovaly neformálně intimní atmosféru (BAŽANT 2006).

Iluzivně byl naplněn kánon konstrukce zahrady renesance, která je vázána na architekturu pravidelným založením podle osy symetrie. Tato scéna je neměnná, s květinami, živými ploty, ovocnými stromy, sochami a architektonickými dekoracemi. Je odvozená z latinských popisů Plinia a Vitruvia a naplňuje harmonii podle konceptu krásy.

Po smrti Viléma, dne 31. 8. 1592, panství rožmberského dominia zdědil Petr Vok. Panství roudnické smlouvou dědičnou s věnem odevzdal vdově, paní Polyxeně Rožmberské z Pernštejna. Roku 1593 obdržel Petr Vok lovecké psy jako dar od Fridricha IV. Falckého, kurfiřta heidelberského, spojence v rámci protihabsburské protestantské opozice, kterou Petr Vok podporoval ze zámku v Třeboni. Vyslanci z Heidelbergu tam byli častými hosty až do doby Vokovy smrti (r. 1611), účastníci se i jeho pohřbu. V červnu 1595 Kratochvíle hostila Petra Voka a pražského arcibiskupa Zbyňka II. Berku z Dubé a v září opět Petra Voka. V roce 1598, kdy se od června začal v Krumlově šířit mor, odjel Petr Vok s chotí Kateřinou Rožmberskou z Ludanic a s celým dvorem a fraucimorem z města na Kratochvíli. Jak uvádí Březan, pro zvěř v oboře bylo toho roku zaseto 26 strychů a 2 větele žita, 105 strychů a 2 větele ovsu, 4 strychy pohaneky, 2 větele pšenice a 1 strych semence. Koncem ledna 1599 přicestoval na Kratochvíli pan Jáchym Oldřich z Hradce. O masopustní neděli, dne 21. února, konala se na Kratochvíli svatba Ludvíka Kvose, štolmistra Petra Voka, s Annou z Hrádku. Dne 22. 4. přišla na zámek Kratochvíle povodeň, až se voda do kuchyně rozlívala (PÁNEK 1985). Dne 8. dubna roku 1600 došlo na Kratochvíli k setkání Petra Voka s Volfem Novohradským z Kolovrat. V roce 1601, dne 22. června, na zámku v Českém Krumlově umírá Kateřina Rožmberská z Ludanic. Trvalé zadlužení rožmberské pokladny byl Petr Vok nucen řešit odprodejem některých panství dominia. Rožmberské dluhy byly převzaty císařem Rudolfem II. smlouvou o prodeji panství krumlovského z 24. 10. 1601. Téhož roku 16. listopadu dává Petr Vok pokyn Václavu Březanovi ke stěhování



▲ Veduta Kratochvíle od Jindřicha de Verle, kolem r. 1700, výřez (Zdroj: Archiv Národního památkového ústavu)

rožmberské knihovny a archivu ze zámku v Českém Krumlově a z Kratochvíle do Třeboně. Ztráta oblíbené Kratochvíle a Netolické obory přiměla Petra Voka k rozšíření třeboňské obory nad rybníkem Kaňovem a při Rožmberském rybníce. Předání krumlovského panství úředníkům císaře Rudolfa II. proběhlo na Krumlově ve dnech 13. a 14. 5. 1602 (PÁNEK 1985). Netolickou oboru císař vzhledem ke svému podlomenému zdraví a vzdálenosti z Prahy nemohl užívat, pověřil však roku 1602 krumlovského malíře Bartoloměje Beránka Jelínka vyobrazováním a zhotovením map nově získaného panství. Jelínek, mj. autor maleb na krumlovské zámecké věži a výzdoby fasád přilehlého objektu Hrádku, vyhotovil pro císaře několik obrazů města, kostela sv. Víta, mapy krumlovského a netolického panství a obrazy zámku Kratochvíle a obory. Tato díla se nedochovala (KUBÍKOVÁ 1994), a tak jediné dobové vyobrazení Kratochvíle s oborou je veduta eggenberského dvorního malíře Jindřicha de Verle z doby kolem roku 1700.

Metodika

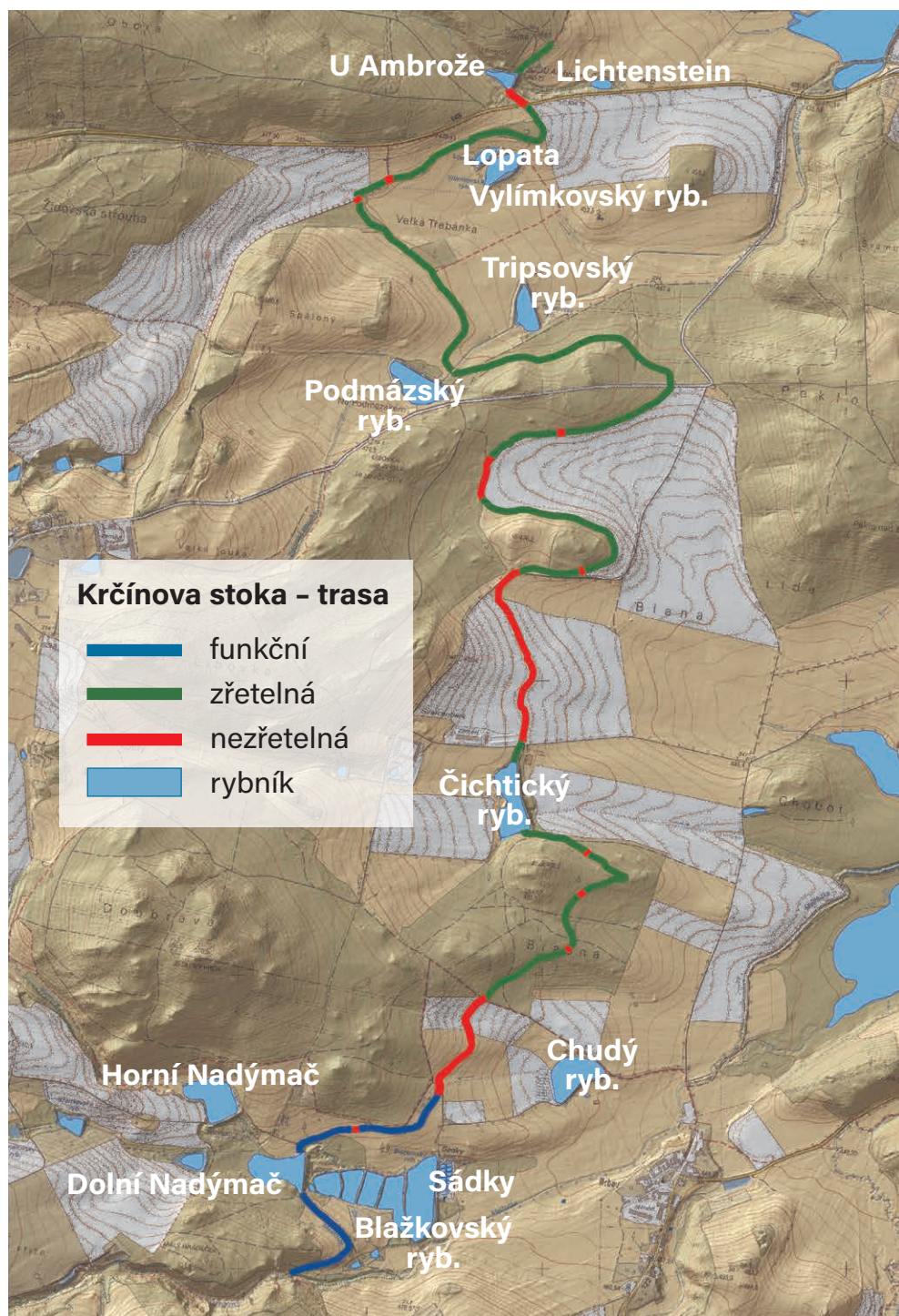
Hlavními výzkumnými metodami byly standardní archivní a terénní průzkumy, rešerše literárních a ikonografických podkladů, analýzy historických mapových děl a lidarový průzkum území. Vedle standardních archivních a terénních průzkumů byly v procesu mapování uvedeného díla využity historické archivní mapy ze sbírky Rakouského státního archivu ve Vídni, archivní letecké snímky leteckého měřického snímkování a digitální mapy terénu za použití snímkování technologií LIDAR 5G.

Výsledky

Všestranné zájmy Viléma z Rožmberka se v Netolické oboře potkaly s géníem Jakuba Krčína, který byl schopen záliby svého vladaře zajistit coby příjemný vedlejší produkt ekonomicky orientované správy rybníčního hospodářství (detailněji vše popisují části rešeršní a diskusní). Jako funkčně využívaný lovecký terén zanikla obora během třicetileté války, aby se později dočkala nové správy dvorem eggenberským a pak jako hospodářsky využívaná součást schwarzenberského dominia. Roku 1622 získal krumlovské panství s Kratochvílí Jan Oldřich z Eggenbergu jako náhradu za finanční podporu poskytnutou císaři Ferdinandovi II. Štýrskému. Podobu letohrádku a obezděné zahrady s ovocnými stromy a centrálně umístěným kruhovým útvarem upravované vegetace zachytil na známé vedutě eggenberský malíř Jindřich de Verle kolem r. 1700. Na vedutě pak, mimo letohrádku se zahradou a neformálně uspořádanou králičí oboru, v krajině vyniknou především Petrův Dvůr, město Netolice, v řadách uspořádané stromy velké obory, v pozadí strukturovaná plužina hospodářsky využívaných pozemků a sadů na Libějovsku, množství solitérních staveb na hranici lesa obory a hrabětem Emanuelem Buquoym stavěný kostel Jména Panny Marie na vrcholu Lomci (vysvěcen r. 1704). V roce 1719 přešlo krumlovské panství na rod Schwarzenbergů. Za knížete Josefa Adama byla v letech 1762–1764 snesena původní střecha a v interiérech pak upravovány byty pro úředníky panské správy. Kratochvíle byla hospodářsky využívána k zemědělství a rybníkářství; štvanice a kratochvíle se přesunuly na lovecký zámek Ohrada u Hluboké a do Libějovic (HAJNÁ – HAVLOVÁ – TROUP – VAVERKOVÁ 2015). K udržování efektivity systému rybníků bylo nutné udržovat ve funkčním stavu stoku Krčínku, která je napájela a odváděla z nich vodu. Jak dokládají mapy stabilního katastru z r. 1837, byla stoka k tomuto datu funkční a udržovaná, v rozsahu od jejího počátku v rokli pod Hrádečkem až k lesovně U Ambrože.

Rozsah obory byl podrobně dokumentován v polovině 19. století na mapě II. vojenského mapování a na mapách stabilního katastru, kde nechybí zachycení hranic obory v době schwarzenberské správy, které lze do dnes sledovat na mnoha místech v terénu.

Indikací je in situ dochovaná přítomnost celých úseků příkopu obklopujícího oboru, především v místech při okrajích lesních porostů či tam, kde doprovází trajektorie starých úvozových cest. Jak bylo řečeno, je na obou těchto mapách zachyceno vedení funkční stoky Krčínky terénem, ale o využívání stoky v celém rozsahu od rokly pod Hrádečkem až po lesovnu U Ambrože svědčí také archivní snímky leteckého měřického snímkování, kde stoka Krčínka s břehy místy zpevněnými osázenými stromy je v celém průběhu (vyjma lesních úseků) zachycena na leteckých fotografiích z poloviny 20. století. Vzhledem k totální devastaci po roce 1948, kdy byla stoka procházející plochami orné půdy zrušena, bylo nutno informace získané rešeršemi a analýzami mapových podkladů a historických leteckých snímků doplnit terénními průzkumy in situ a využít možností technologie lidarového snímkování reliéfu terénu, které odhaluje zdánlivě ztracené struktury pohřbené v terénu. Mezi ně patří především dobře zřetelné stopy objektů původního osídlení, mj. staveb pod Spáleným vrchem, v místech zaniklé osady Velká Třebánka, ale i stopy některých zaniklých samot. Z nich některé patrně souvisely s provozem a údržbou stoky a rybníků, další pak s provozem samotné obory. O tom svědčí stavební objekty na mapách I. vojenského mapování značené jako Häger (Jäger), z nichž se dochoval v přestavěné podobě objekt bývalé lesovny U Ambrože na samém severním konci stoky Krčínky.



▲ Schéma stoky s vyznačením současného stavu podle terénních průzkumů, doplněných o výsledky lidarového snímkování. Počátek: Melhutka 470,1 m n. m. Konec: U Ambrože 459,7 m n. m. Celkové převýšení Krčínovy stoky je 10,4 metru



▲ Začátek stoky Krčínky v rokli pod Hrádečkem v roce 2022



▲ Údolí říčky Melhutky se stalo zajímavým cílem exkurze pro žáky Základní školy Netolice v roce 2021



▲ Mezi Hrádečkem a rybníkem Dolní Nadýmač lze spatřit původní koryto stoky Krčínky, fotografie z roku 2021



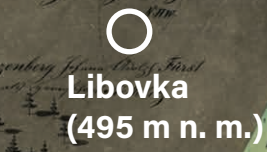
▲ Rybník Dolní Nadýmač pod Hrádečkem v povodí Melhutky vyrovnával průtok vody ve stoce. U výtoku z Dolního Nadýmače nalezneme cihlový, patrně renesanční klenutý můstek, fotografie z roku 2022



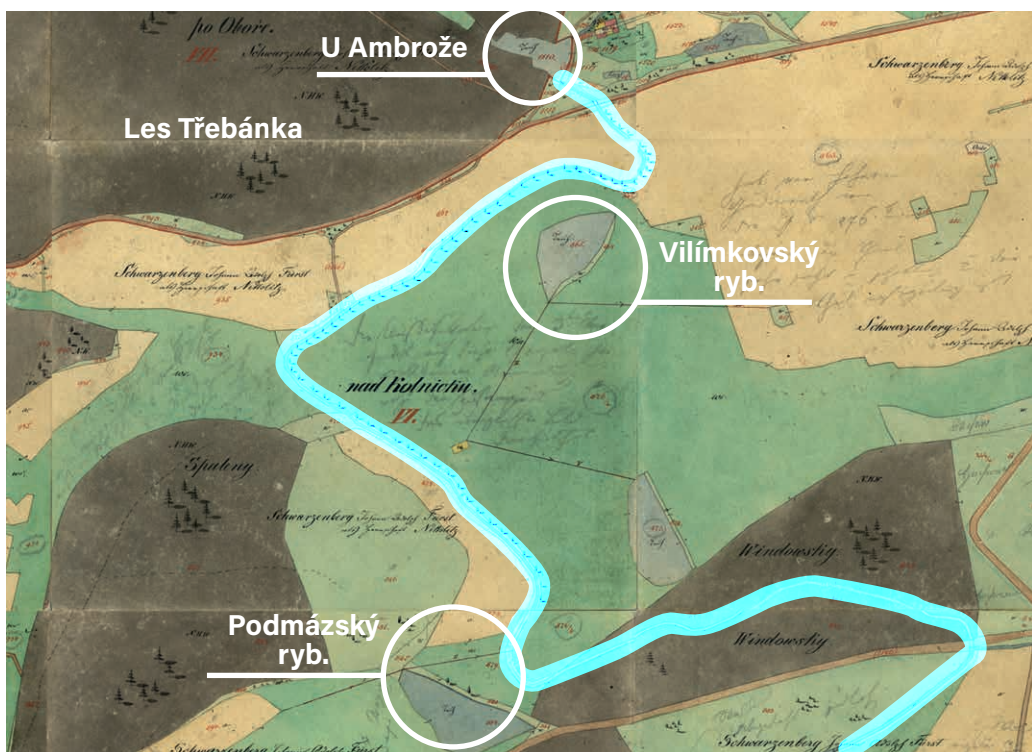
▲ Na výřezu mapy stabilního katastru lze spatřit vedení stoky z rokle pod Hrádečkem k rybníku Dolní Nadýmač a dále pod lesem Doubrava. Část tohoto úseku je dodnes funkční a napájí sádky u Blažkovského rybníka



▲ Sádky (u Hrbova) dnes slouží kromě chovu a prodeje ryb k praktickému vzdělávání žáků, studentů a pedagogických pracovníků v oblasti rybářství, fotografie z roku 2022



28



▲ Zde stromy lemuji stoku od Podmázského rybníka přes pole a louky, kolem Vilímkovského rybníka k okraji lesa Třebánka s lesovnou U Ambrože



▲ Závěr stoky v rybníku vedle bývalé hájovny U Ambrože, fotografie z roku 2021



▲ Bývalá hájovna U Ambrože v roce 2022



▲ Závěr stoky v rybníku vedle bývalé hájovny U Ambrože, fotografie z roku 2021

Netolická obora v kontextu evropského vývoje zahradního umění

Rostoucí vliv aristokracie byl v renesanci významným aspektem kultivace zahrad a krajiny. Inspirace přírodou v renesanční Itálii měla společného ducha s kultivací zahrad florentské a římské renesance a manýrismu, kde lovecké lesní terény, obory i vinice byly postupně proměňovány na parky k rekreaci (MASON 1961). V souvislosti s krajinou Čech to později popisuje Bohuslav Balbín v Rozmanitostech z historie Království českého, kde oslavuje slavné obory i vinice, v nichž se budovaly výstavné letohrádky a zakládaly zahrady. Renesancí obrozený zájem aristokracie o dvořanství, rytířskost, staré mýty a legendy odkazuje ke klasické krajině Theokritových sicilských idyl, Arkádii v poezii Vergilia, k mýtickému pojetí zahrady jako zemského ráje Zlatého věku, zahrady Hesperidek se zlatými jablky. Drsná Arkádie pusté řecké krajiny (PANOFSKI 1955), Theokritem transponovaná do krajiny kvetoucích luk Sicílie, byla Vergiliem polidštěna na říši blaženosti. Ta se stala vzorem, zpodobňovaným v představách renesančních zahrad, obor i krajiny. Klasická literatura, pěstující motiv archetypální zahrady prapůvodního lesa, dala základ strukturálních proměn krajiny renesance (HENDRYCH 2010). Ze skal prýšící voda byla v antice oslavovaná v podobě posvátných grot, nymfeí a fontán, kde přírodní síly vyvěrají na povrch a vdechují život zahradě. Na takových místech Vitruvius doporučoval stavět chrámy a pomníky, vysazovat stromy a háje. Tiberiova (42 př. n. l. – 37 n. l.) grotta zahrady přímořské vily pod antickou cestou Via Flacca mezi Římem a Neapolí měla vedle bazénů s rybami hlavní atrakci v mramorových sousoších zobrazujících hrdinské příběhy Homérovy Odyssey. Takové inspirace byly zdroji umění renesance a manýrismu, kdy idealizování přírody v zahradách a parcích bylo na jednom z vrcholů (PREISS 1974). Marcus Vitruvius Pollio (70–80 př. n. l. – 15 př. n. l.) ve spisu De architectura (VITRUVIUS 2009) uvádí postupy zakládání hospodářských usedlostí v krajině, reflektuje klasické řecké příklady. Toto dílo, jediné dochované svého druhu, zásadně ovlivňovalo učence, umělce a architekty novověku. Od čtrnáctého století byly po Evropě distribuovány opisy díla Liber ruralium commodorum boloňského Pietra de' Crescenzi (1233–1320), které se na základě spisu sv. Alberta Velikého a autorů starého Říma stalo zdrojem informací o hospodaření a zahradnictví (ŠIMEK 2007). Zahrady a zahradnictví zaujímaly důležité místo mezi ostatními aspekty kultivování krajiny na samém úsvitu renesance. Neformálně spravované prostředí italských vil, s běžnou hospodářskou krajinou, bylo kultivováno jako tradiční vigna (krajina s vinicemi a ovocnými sady). Rovněž barco, původně lovecká obora, se nově upravovalo jako park k potěšení ducha a k rekreaci, včetně obdivování zde vystavených soch a fragmentů nalézáných během odkrývání antické minulosti. Barca i menší barchetta byla proměňována z obor na parky k tematickým procházkám, obdivování objektů antické krásy a rozptýlení. Nový význam získalo i bosco (les, který často nahradil zahradu) a drobnější boschetto, což mohl být třeba jediný mohutný strom. Zahradní exteriéry vil a paláců počaly být funkčně a prostorově rozdělovány na prostory okrasné zahrady (giardino), užitkových zahrad a sadů (horti bellissimi), stinného lesního bosketu (bosco), obory (barco) a menší specializované obůrky (barchetto). Speciální byla formální zahrada (giardino), často jako pravidelně uspořádaný sad, v těsné vazbě na budovu, podobně jako ve zmíněné zahradě v Castellu. Vyvrcholení prostor a průhledů plastikami, fontánami, nymfey či grotami bylo těsně spjato s pozadím zelených stěn vegetace.

Od počátku 16. století se zahrada stává nedílnou součástí jak městských, tak venkovských rezidencí. Někdy zprostředkovaně, ale v mnohých případech přímo, je do Čech importována dobová italská tvorba prostřednictvím italských umělců, architektů a stavebníků. Kontakty císařského dvora s předními italskými rody (v Mantově, Florencii, Janově) jsou známy; v padesátých letech 16. století (1551–1552) umožnily pobyt desítek mladých reprezentantů předních rodů české (Viléma z Rožmberka jako zástupce nejvýznamnějšího rodu nevýjimaje) a moravské šlechty v prostředí janovské a mantovské aristokracie, obohacující rozhled a budoucí způsoby správy rodových panství v Čechách.

Tehdy šestnáctiletý Vilém, který se rožmberské vlády ujal právě roku 1551, s účastí na uvítací cestě organizované při příležitosti návratu krále Maxmiliána II. ze Španělska (a která se protáhla na osm měsíců) dlouho otálel, aby se nakonec nechal k cestě přesvědčit vlivným arcivévodou Ferdinandem Tyrolským (PÁNEK 2003). Cesta do Janova vedla přes Linec, Salcburk, Innsbruck, Brixen, Trident, Veronu, Mantovu (kde na účastníky výpravy muselo zapůsobit prostředí vévodského sídla Gonzagů v Palazzo del Te), dále přes Milán, Pavii a Vogheru. Upravené zahrady a arkádová nádvoří obou paláců Viscontiů jak v Pavii, kde palác byl obklopen vodním kanálem, tak ve Vogheře, kde účastníci cesty po většinu doby toho roku pobývali, nemohla zůstat nepovšimnuta. Podobně inspirativní mohla být impozantní lovecká obora janovských Spinolů v lesnaté krajině při staré tvrzi Castello di Brignano Frascata, v údolí Curone tortonských kopců jižně od Voghery, či skvostná zahrada paláce Giusti ve Veroně. V Janově ovládaném silným spojencem Habsburků proti Francii, admirálem Andreou Doriou (1466–1560), bylo inspirativní jeho nové sídlo Palazzo del Principe (r. 1533) s bohatou štukovou a freskovou výzdobou interiérů a s do zahrady se otvírajícími arkádami. Pravidelně upořádaná renesanční zahrada s travnatými poli a citroníky, na obdélném půdorysu po stranách s pergolami a s centrálně umístěnou fontánou s delfíny, se na jih otvírala k mořskému pobřeží janovského zálivu. Palác se zahradou byl dílem Perina del Vagy (1501–1547), žáka Ridolfa del Ghirlandaia a Rafaela Santiho. V Janově mohl Vilém z Rožmberka vidět řadu renesančně přestavěných a čerstvě dokončených paláců. Zásadním vzorem byl pro množství dalších janovských staveb v té době palác Cambiaso s velkou zahradou, postavený z Perugie povoláním architektem Galeazzem Alessim po roce 1548. Palác se stal prototypem kompaktní pozdně renesanční stavby s jednoduše řešeným interiérem a exteriérovou dekorací v potlačeném klasickém řádu, zdůrazněném často jen iluzivní freskovou výzdobou fasády. Na úpatí kopce Castelletto byl od roku 1541 stavěn palác Meridiana pro Geronima Grimalda, záhy proslavený dekoracemi interiérů (fresky od Luccy Cambiasa a G. B. Castella), a zahrady, kterým vévodily monochromatické fresky vyjevující Herkula při plnění jeho rozličných úkolů (autorem A. Busso). Na Piazza Fossatello bezpochyby zaujal starší palác Pallavicino s portálem od Antonia Carloneho z r. 1503, který se po roce 1540 zaskvěl zbrusu novou fasádou v duchu bramantovské architektonické kultury (POLEGGI 2001).

Záliby protektorů Viléma z Rožmberka, krále a císaře Ferdinanda I., arcivévody Ferdinanda Tyrolského a císařů Maxmiliána II. a Rudolfa II. v letních villegiaturách a zahradách blízce souvisely s lovem, s prostředím obor a lesů a s kratochvílemi znovu objevovaného světa harmonie a krásy. Inspirace renesančním světem filosofie, umění a proměn v chápání přírody se počaly

odrážet v nových podobách zahrad v Čechách ještě před polovinou 16. století. Král říšskoněmecký, český a uherský, Ferdinand I. Habsburský, nechal roku 1534 na místě původních středověkých vinic (o rozloze odpovídající rozměrům Karlova náměstí v Praze) založit renesanční Královskou zahradu při Pražském hradu, kde italská renesanční architektura měla oživit znovunalezený pozemský ráj pod křídly císařství. Na podobě zahrady a stavby královského letohrádku měli (vedle o architekturu a antikvity se zajímajícího krále) zásadní vliv italští umělci Giovanni Spazio, Paolo della Stella, Giovanni Maria Aostalli, později pak Hans Tirol a Bonifác Wohlmüt. Podle plánů arcivévody Ferdinanda Tyrolského (v letech 1547–1563 místodržícím v Čechách) byl v letech 1555 až 1558 postaven a ojedinělými štuky vyzdoben letohrádek Hvězda v pražské královské oboře na Bílé hoře. Stavbu samu prováděli Giovanni Maria Aostalli a Giovanni Lucchese, později pak také Hans Tirol a Bonifác Wohlmüt. Nelze přirozeně opomenout letní villegiaturu císaře Maxmiliána II. v Neugebäude u Vídně či jeho k loveckým kratochvílím upravovaný Prátr. Obě tyto lokality měly nemalý vliv na utváření zahrad a loveckých obor v Čechách.

O zájmu Ferdinanda Tyrolského o renesanční umění a architekturu svědčí vedle jeho vlastních autorských aktivit jeho unikátní systematicky uspořádaná knihovna, která spolu s uměleckými sbírkami vznikala na Pražském hradě a po roce 1567 byla převezena na zámek Ambras u Innsbrucku. V knihovně nechybí knihy o umění, architektuře, zahradách a zahradnictví, ani kabinet kuriozit. Ještě v Praze byl Ferdinand v Rajské zahradě Pražského hradu, kterou sám upravil, zasvěcen do umění zahradnictví a znalosti pak prohluboval během návštěv svých sester Eleanory a Johany provdaných v Mantově a ve Florencii. Ferdinandova sestra Eleanora Habsburská se roku 1561 provdala za mantovského vévodu Viléma Gonzagu (1538–1587). Letní sídlo Palazzo del Te u Mantovy, postavené Giuliem Romanem v letech 1524–1534 pro Frederika II. Gonzagu, otce Viléma Gonzagy, se stalo jednou z nejvýznamnějších manýristických staveb v severní Itálii, oslavovanou záhy Giorgio Vasarim. Obezděné a prostorově kompaktní čtvercové zahradě s nárožními pavilóny vévodí velká piscina v podobě obdélného vodního kanálu, na klidné hladině zrcadlícího zahradní fasádu Paláce del Te, otvírající se do prostoru zahrady velkolepou lodží. Obdobným způsobem byl pak realizován vodní prvek klidných reflektivních vodních nádrží před vilou Castello či na parteru pod vilou Petraia v sousedství, jejichž úpravy po Tribolovi řídil Vasari. Ferdinandova druhá sestra Johana (1547–1578) se stala po svatbě s velkovévodou Františkem I. Medicejským (roku 1565) toskánskou velkovévodkyní, s letním sídlem na Castellu.

V Innsbrucku u městské rezidence (dnešní Hofgarten) založil Ferdinand Tyrolský renesanční zahradu v letech 1566–1572. Jeho zahrada se skalní grotou u zámku Ambras byla spolu s přilehlými loveckými terény opěvována již roku 1574; v tomto roce Ferdinand Tyrolský poprvé navštívil Netolickou oboru, znovu pak ještě r. 1588, kdy letohrádek Kratochvíle byl před dokončením (štukatérská a malířská výzdoba probíhala v letech 1589–1590). Z hlediska ikonografie zahrad byla významným dílem doby „Kniha zahrad osvícených a bohatých pánů“, zpracovaná v Praze pro císaře Rudolfa II. zahradním umělcem Hansem Puechfeldnerem (v Praze 1592–94), žákem vlámského zahradního teoretika Jana Vredemana de Vries, autora publikace popisující tehdejší formy zahrad „Hortorum viridariumque formae“; oba umělci se podíleli

na manýristických úpravách císařských zahrad (JONG 2008, DOBALOVÁ 2005). Kniha zahrad obsahuje tři alba kreseb, inspirovaných zahradami italské renesance, a zachycuje podobu významných zahrad královských, císařských a zahrad předních rodů aristokracie v Čechách.

Ve Francii krále Jindřicha II. (1519–1559) a Kateřiny Medicejské (1519–1589) se zásadní inspirací pro formování francouzské renesanční zahrady stávají importy prostřednictvím italských zahradních expertů a umělců. Na ně navazuje v duchu dobové módy *all'Italiana* řada domácích umělců s přímou zkušeností z italského prostředí. Styl italské renesanční zahrady se transponuje do nového prostředí, kde faktorem je (obdobně jako u Palazzo del Te v Mantově) zpravidla rovinatý reliéf terénu a vysoká hladina povrchové vody.

Architekt Jacques Androuet du Cerceau, pracující pro královský dvůr na projektech zámeckých objektů a zahrad, přichází v polovině 16. století s množstvím návrhů, kterými do zahradních prostor přináší dominantní prvek klidných hladin vodních kanálů, často vedených po celém perimetru objektu a zahrady; mezi nejilustrativnější patří jeho návrhy zámků Anet (po r. 1550), Charleval (1570) či Ancy-le-Franc (1576). Du Cerceau v té době publikoval výkresy a plány bohatě vybavenou dvousvazkovou práci „*Les plus excellents bastiments de France*“, vydanou v letech 1576 a 1579, která se stala vlivným zdrojem stavitelství 16. a 17. století. Využití klidných hladin vodních kanálů ve velkém měřítku krajiny lze dokumentovat v zahradách loveckého zámku Chateau de Mariemont (v dnešní Belgii), který nechal architektem Jacquesem du Broeucq upravit španělský král Filip II. Španělský pro svou ženu Marii Uherskou. Stavba byla dokončena r. 1560, ale místo bylo již předtím proslaveno pro ty nejokázalejší renesanční hony, štvanice a opulentní slavnosti. Později bylo užíváno synem Maxmiliána II. Habsburského, španělským místodržícím arcivévodou Albrechtem VII. Habsburským (bratr Rudolfa II.) a arcivévodkyní Isabelou Klárrou. Mariemont inspiroval francouzského krále Ludvíka XIV., který zámek získal roku 1668 po uzavření mírové smlouvy se Španělskem, v době, kdy upravoval park ve Versailles.

Zahrady, parky a obory, jako útvary spojené s proměnami sídel a strukturovaných krajín, obráží kulturní úroveň společnosti, aspirace a představy jednotlivců, kteří v nich nacházeli soukromí a místa úniku. V zahradách je skryt *genius* a individualita jejich zakladatelů, oslavována sláva rodu. Zahradnictví v renesanci a manýrismu prožívalo vrcholné období, v prostředí symbolického světa nalezeného ráje Zlatého věku, kde nacházely uplatnění mnohé formy umění; poezie, filosofie, scénografie, hydraulika, malířství, sochařství, architektura, specializované formy zahradnictví a sadovnictví. Vnímání a reflexe přírody v zahradách, loveckých hvozdech a oborách dosáhly poloh až naturalisticky krajinářských. Prostřednictvím císařského dvora, přímých a udržovaných kontaktů aristokracie, našly renesanční a manýristické impulsy v české krajině živnou půdu a osobitým způsobem ovlivnily její tvář, jako tomu bylo na Kratochvíli a na dalších místech, z nichž některé se zrodily na rožmberských panstvích. Poté, kdy se císař Rudolf II. nechal malířem Arcimboldem vyobrazit jako bůh Vertumnus (r. 1590), pověřil vlámského krajináře Roelandta Saveryho (1576–1639) zobrazováním tyrolských Alp a lesních interiérů mocnářství. Savery zachycoval lesní zátiší s kmeny vyvrácených dubů, skaliska porostlá vegetací, peřeje lesních potoků, hluboké lesní bučiny se stržemi a lovecké scény v temných hvozdech. Na snově laděném obraze lesní rokle v šerosvitu bukového pralesa

jako by ožívala nálada Vergiliovy poezie. Simon Schama (SCHAMA 2007) připomíná Saveryho v souvislosti s Arkádií Hercynského lesa; obraz českého venkovana v lesním zátiší s ruinami označuje za proměnu divokých lesních božstev na pokojná lidská stvoření. Saveryho les tak není pouhou kulisou klasické architektury a kultivovaná lesní Arkádie se stává součástí lidské přítomnosti v přírodním prostředí renesanční lesní krajiny někde v Čechách.

Závěr

Jako střípky mozaiky ukryté uprostřed romantických lesních scenérií se místy zjevují původní a dnes zapomenuté struktury Netolické obory a jejího jedinečného vodohospodářského systému z doby renesance. Vedle dochovaných stop původního příkopu a ohrazení obory se jedná především o komplexní renesanční vodohospodářský systém rybníků, propojených technicky ojedinělou stokou Krčínkou v celkové délce téměř 10 km. Ta zajišťovala neustálý průtok čerstvé vody těmito rybníky a zároveň regulovala distribuci vody v rámci několika povodí a jejich drobných vodotečí v údolích říčky Melhutky, Židovské strouhy a patrně i potoka Třebánky. Navíc dokázala akumulovat dostatečné množství vody pro dobovou estetiku vedené kratochvilné požitky vodních atrakcí zahrady letohrádku. Jedním ze základních principů italské renesanční zahrady bylo využití tlaku vody, přiváděné z výše položených míst lesnatých kopců s loveckými terény do rybníků a zásobních nádrží, odkud je voda rozváděna do prostoru zahrad, kde tlakem zemské gravitace pohání a oživuje fontány, různé vodní hrátky či vodní hudební nástroje a pohyblivé automaty. Záliba Viléma z Rožmberka v těchto kratochvích a v lovu se v Netolické oboře potkala s géniem Jakuba Krčina, který byl schopen, byť s nemalými náklady a často s nevolí okolních mlynářů, tyto záliby svého vladaře zajistit, jako příjemný vedlejší produkt ekonomicky orientované správy strukturovaného rybníčního hospodářství. Nepostradatelnou součástí správy krajiny bylo v renesanci umění pracovat s vodou. Je to schopnost čtení a předvídání morfologie terénu krajiny, přírodních procesů, schopnost empatie s krajinou a s jejími danostmi. V tomto ohledu Jakub Krčín ve své době (a jak píše Březan, „beze všeho strachu, bezpečně a vesele“) stanovil principy a standardy, které jsou dnes inspirující pro správu krajiny založenou na optimalizaci využití vodního režimu, pro návrat vody do krajiny a poučené hospodaření s vodou v rámci daných povodí. Dílo, které vznikalo v časech renesančních návratů k přírodě a zaniklo za třicetileté války, bylo z velké zčásti obnoveno během osvětenství hospodářskou správou území, aby nakonec bylo uvedeno do zcela zruinovaného stavu a téměř zapomenuto. Výzkumné aktivity podporované v rámci projektů SGS21/146/OHK1/3T/11; *Kulturní krajina a historický urbanismus*, a DG20P020VV019; *Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny*, díky nimž tento příspěvek mohl být zpracován, napomohou prezentaci a interpretaci výše popisovaného díla.



III. Interpretační plán Netolické obory

Michal Medek

Interpretační plán vznikl jako podklad pro přiblížení místního dědictví Netolické obory návštěvníkům i místním obyvatelům. Vychází z představy, že interpretace kulturního a přírodního dědictví je formou programu v oblasti informálního vzdělávání. V souladu s poznatky o učení v informálním prostředí navrhuje představení území způsobem, který návštěvníky nejenom osloví, ale povede k porozumění a ochraně hodnot území.

Interpretační plánování v poslední dekádě nabývá na významu i v České republice. Důvodem je efektivní vynakládání prostředků na interpretaci místního dědictví. Je reakcí nejenom na prvoplánovité sázení naučných panelů do krajiny, ale i na tvorbu nákladnějších počínů (expozice, návštěvnická infrastruktura, mobilní aplikace) s nejasnou efektivitou. Od roku 2014 je interpretační plán povinnou součástí některých dotačních titulů ze strukturálních fondů EU.

V měřítku interpretace větších území postupně vznikají tzv. koncepce práce s návštěvníkou veřejností pro jednotlivé chráněné krajinné oblasti. Jejich cílem je nejenom koordinace interpretace území mezi různými subjekty, ale i stanovení hlavních směrů komunikace směrem k návštěvníkům a místním obyvatelům. Ve svém důsledku interpretační plánování vede k lepší orientaci návštěvníka v hodnotách území, eliminaci informačního balastu a využívání efektivních komunikačních kanálů směrem k jednotlivým cílovým skupinám. Pro celek historické kulturní krajiny se v měřítku České republiky jedná o první takovýto počín.

Interpretační plán Netolické obory slouží jako nástroj nejenom k interpretaci území v rámci vědecko-výzkumného projektu *Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny*, ale navrhuje i obsahy a formy interpretace, které jdou za rámec projektu a budou využívány místními aktéry v následujících letech. Z tohoto důvodu interpretační plán nevznikal v úzkém expertním kruhu, ale na jeho tvorbě se podíleli i zástupci místního muzea, kastelán zámku Kratochvíle, destinační management oblasti a zástupce místní akční skupiny.

Interpretační plán Netolické obory vznikl, na rozdíl od jiných území, paralelně s terénním výzkumem v rámci projektu *Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny*, který nebyl v čase vydání interpretačního plánu ještě zcela uzavřen. I z tohoto důvodu považujeme předkládaný dokument za živý dokument, který je možné dále zpřesňovat a upravovat jak s ohledem na nové terénní a archivní poznatky, tak i v souvislosti s vytvářením partnerství s místními institucemi – budoucími nositeli interpretace historické kulturní krajiny Netolické obory.

Interpretační plánování je rozhodovací proces, který řeší nejefektivnější způsob komunikace se stanovenými cílovými skupinami. Bere přitom v úvahu jak ochranu kulturního dědic-

tví, tak i zájmy, potřeby a schopnosti návštěvníků. Interpretační plán je dokumentací tohoto rozhodovacího procesu. Ukazuje se totiž, že plánovitý postup vede ke vzniku kvalitnějších a efektivnějších programů interpretace, jak uvádí Brochu (BROCHU 2003): „*Když postupujeme opačně a nejdříve si navrhujeme, jaké prostředky budeme používat, a potom přemýšlíme, co s nimi sdělíme, jak to souvisí s cíli naší organizace, kolik to bude stát a jestli to bude vyhovovat našim návštěvníkům, je více než pravděpodobné, že snadno utratíme balík peněz za touhu mít poslední výkřik techniky, jenom proto, že jsme ho viděli někde jinde.*“

Základní otázkou tak není jenom jak a co komunikovat, ale rovněž ke komu. Při bližším zkoumání se například ukazuje, že tradiční zacílení interpretace na „rodiny s dětmi“ je prakticky nemožné. Skupina dětí se rozpadá hned na několik podskupin s naprosto odlišnými požadavky na programy. Proto se v procesu plánování nezaměřujeme pouze na samotné kulturní dědictví a prostředky interpretace, ale i na definování cílových skupin interpretačních programů.

Neméně důležitá je i udržitelnost – sebelépe zpracovaný program se časem stává zbytečným, nemá-li svého nositele (KOHL – MCCOOL 2016). Z tohoto důvodů byly součástí plánovacího procesu konzultace s místními aktéry. Prachem zapadaná expozice, zbytky rozpadajících se tabulí a odpočívadel pro turisty mohou působit i proti původním záměrům interpretace.

V současnosti existují 3 přístupy k interpretačnímu plánování, všechny se však shodují v přístupu k tvorbě obsahu, kterým je tematická interpretace. Ta je v současnosti také převažujícím směrem interpretace (LEWIS 2014). Výchozískem tematické interpretace jsou poznatky o učení v informálním prostředí a poznatky z teorie komunikace. Především se jedná o porozumění způsobu zpracování informací návštěvníkem. Pozornost návštěvníka je omezená a je potřeba ji proto efektivně využít. Návštěvník je schopen zpracovávat maximálně čtyři různé informace (COWAN 2001), při větším množství informací stejné hierarchické úrovni je zahlcen a dokáže informace zpracovávat pouze omezeně. Pokud jsou však informace podávány hierarchicky a v logické struktuře, je proces zpracování lepší. V informálním prostředí navíc návštěvník vyhledává podněty, které pro něj mají osobní význam – dokáže je propojit s vlastní expertízou a životní zkušeností. Laicky řečeno, méně je v případě interpretace více, avšak obsah a forma tohoto „méně“ musí být dobře promyšlena.

Ham (HAM 2013) definuje čtyři vlastnosti, které má interpretace mít, aby dokázala udržet pozornost návštěvníka a přesvědčivě prezentovat pointu (sdělení) programu. Tyto čtyři vlastnosti shrnuje do modelu TORE, který odvozuje od modelu ELM (PETTY – CACIOPPO – SCHUMANN 1983) a modelu odůvodněného jednání (FISCHBEIN – AJZEN 2010).

Podmínkou úspěšné komunikace je podle Hama (HAM 2013) interpretace, která má tyto čtyři vlastnosti:

- má silné klíčové sdělení (T-thematic),
- je představena snadno pochopitelným způsobem (O-organized),
- má pro účastníka programu osobní význam (R-relevant),
- je příjemná (E-enjoyable).

Blíže se aplikaci modelu TORE v oblasti interpretace věnuje Medek a kol. (MEDEK – ČINČERA – GREGOROVÁ – POŘÍZOVÁ – LISKOVÁ 2016). Tento model tematické interpretace bude využit při tvorbě všech dalších výstupů projektu v oblasti komunikace s návštěvníky.

Metody interpretačního plánování

Aktuálně existují 3 modely (s řadou modifikací), které popisují metody interpretačního plánování:

1. **Procesní modely** vedou k promýšlení obsahu interpretace prostřednictvím posloupnosti jednoduchých otázek. Tyto modely jsou vhodné spíše pro menší projekty interpretace jednotlivých památek či menších objektů (PTÁČEK – RŮŽIČKA 2012).
2. **Systematické modely** jsou vhodné pro plánování rozsáhlejších projektů. Nejrozšířenějším je model 5M, který publikovala Brochu (BROCHU 2003). Na rozdíl od procesních metod nepostupuje plánování krok za krokem, ale podrobně analyzuje několik oblastí, ve kterých postupným výběrem nejvhodnějšího řešení dochází ke zpřesňování a krystalizaci celku interpretace v jednotlivých oblastech. V případě modelu 5M se jedná o: směřování (management), trhy (markets), sdělení (message) a zařízení (mechanics). Po zpracování těchto čtyř oblastí se teprve přistupuje k tvorbě prostředků interpretace (media). Práce pomocí systematického modelu tak připomíná práci kvalitativního výzkumníka při tvorbě zakotvené teorie.
3. **Participativní model** vyvíjí od roku 2018 evropská stavovská organizace Interpret Europe. Motivací pro tvorbu vlastního modelu je jednak pestrost společného evropského kulturního dědictví, na jehož interpretaci existují různé (často národní) pohledy. Dalším důvodem je touha po zdůraznění role nositelů tohoto dědictví, tedy místních obyvatel. Tato role je často v dříve představených modelech potlačena a hlavní sdělení, cílové skupiny i prostředky interpretace jsou stanoveny expertem bez participace skutečných spolumajitelů kulturního dědictví (místní obyvatelé, amatérští propagátoři, jiné než zadavatelské instituce). Participativní model byl dokončen v první polovině roku 2020, mj. i na základě požadavku organizace UNESCO, která aktuálně připravuje jeho pilotáž na modelových lokalitách. Interpretace Netolické obory slouží spolu s další lokalitou v Chorvatsku k pilotní aplikaci tohoto modelu.

Model pracuje se sérií 16 otázek rozdělených do čtyř charakteristik kvalitní interpretace (LUDWIG 2015) a tří etap práce na interpretačním plánu. Jedná se o oblasti/témata, kterým je potřeba se během procesu plánování věnovat.

Charakteristiky interpretace	Hodnocení		Tvorba	
	Dědictví	Interpretační služby	Udržitelnost	
Měníme fenomény na zážitky	Které fenomény lze přímo zažít a jak?	Jak stávající interpretační služby podporují zakoušení dědictví?	Jaké přímé zkušenosti zprostředkovává nový plán?	Jak budou plánované zážitky dlouhodobě udržovány?
Probouzíme účast a aktivitu	Jaký vztah mají k dědictví a k sobě navzájem různé zainteresované osoby?	Jak stávající interpretační služby zapojují lidi?	Jak nový plán pomáhá propojovat lidi s dědictvím a podněcuje zapojení?	Jak bude zapojení zainteresovaných osob pokračovat?
Nabízíme cesty k hlubšímu smyslu	Jaký je význam tohoto dědictví pro různé lidi?	Které úhly pohledu a příběhy zdůrazňují současné interpretační služby (a které ne)?	Jak plán podporuje vytváření individuálních významů?	Jak bude plán podněcovat vytváření individuálních významů v budoucnosti?
Budujeme úctu k místnímu dědictví	Co dědictví ohrožuje a jakými způsoby se o ně pečuje?	Jak stávající interpretační služby podporují péči o dědictví?	Jak plán podporuje péči o dědictví?	Jaký vliv má plán na postoj lidí k přírodnímu a kulturnímu dědictví?

Analytická část interpretačního plánu

Při tvorbě interpretačního plánu výzkumný tým postupoval od analytické části, tzn. analýzy návštěvníků lokality formou dotazníkového šetření, zmapování místního kulturněhistorického dědictví, dosavadních výzkumů a současných způsobů prezentace Netolické obory. Zároveň byly sbírány informace od klíčových osob v místě. Opatření související s pandemií covid-19 odsunula přednášku pro místní veřejnost na září 2021. Názory klíčových osob získaných metodou snowballingu tak byly získávány jednotlivě a proběhly dvě ohniskové skupiny s experty (ředitelka muzea, kastelán, vedoucí destinačního managementu, pracovnice místní akční skupiny, krajinář urbanista, krajinář ekolog, edukační pracovnice).

Výsledkem této fáze byl návrh kulturněhistorických témat k dalšímu výzkumu, vytvoření profilu typického návštěvníka a hodnocení stávajících interpretačních služeb týkajících se Netolické obory.

Místní dědictví

Krajina v okolí zámku Kratochvíle nese do dnešních dní stopy po své renesanční kompozici, jejíž jádro je překryto krajinářskými úpravami pozdějších období. Zábor území pro loveckou

oboru si vynutil přestěhování pěti vesnic, respektive 44 dvorů. Náhradní půda byla vystěhováním přidělena za hranicí obory. Část přestěhovaných mohla pracovat pro zámek a jeho zázemí, část se věnovala zemědělství. Někteří obyvatelé se dodnes vztahují k této události a nazývají se „oborníky“ (respektive „chalupníky od obory“).

Pozůstatkem vzniku Netolické obory byl jednak atypický vzhled katastru Obora s osídlením po okrajích katastrálního území a jednak rozčlenění krajiny na tři zóny z hlediska využití krajiny: zámek s obezděnou obůrkou pro králíky, ohrazený prostor širší obory a pás osídlení za hranicemi lovecké obory. Toto uspořádání se víceméně zachovalo až do současnosti.

Kromě zámku Kratochvíle a krajinného uspořádání je významnou památkou rožmberského období i soustava hospodaření vodou, jejíž osu tvoří stoka Krčínka propojující povodí Melhuty s povodím potoka Třebánka. Krčínka překonává tři údolí ve vzdálenosti pouhých několika kilometrů. Stoka umožňovala svádět k rybníku U Ambrože vodu z bezmála 40 km² a pětkrát tak zvětšit plochu povodí přiváděnou k zámku Kratochvíle ze západu (tzn. mimo povodí Třebánky). Spád stoky činil 1,4 mm na 1 metr délky koryta.

Pozdější majitelé panství – Eggenbergové a jejich dědici Schwarzenbergové – sice již neobnovili oplocení obory poničené na začátku třicetileté války, nicméně zachovali výše uvedené členění krajiny a přizpůsobili je pro své hospodářské využití. Hospodářskými centry se staly dvory a hájovny: Petrův Dvůr, Grejnarov, Švarcenberk, Žitná, hájovny U Ambrože, Myslívna a další. Kromě dvorů se z tohoto období v krajině zachovaly četné drobné sakrální stavby a aleje lemující cesty v zemědělské i lesní krajině.

Prvky rožmberského období se tak prolínají s mladšími úpravami krajiny a pozůstatky tohoto historického krajinného rázu jsou na mnoha místech bývalé Netolické obory zřetelné do dnešních dnů, některé však z krajiny postupně mizí.

Pro interpretaci směrem k návštěvníkům jsou podstatná především místa nesoucí autenticitu spojenou s historií. To znamená místa, která může člověk na vlastní kůži vidět a zažít, teprve poté na pomyslném žebříčku následují autentická vyprávění soudobých autorů a poznatky současných badatelů, byť konstruuující příběh. Z tohoto důvodu je klíčová evidence těchto stop paměti krajiny, na kterých je možné interpretaci území stavět.

Stopy pozorovatelné v krajině:

- Charakter (i název) zámku Kratochvíle odkazující k jeho účelu v období renesance
- Zbytky soustavy vodních děl v krajině na rozvodí, zejména stopy po stoce Krčínce
- Původně rožmberské, posléze schwarzenberské dvory a hájovny
- Pozůstatky historického land use
- Solitérní stromy
- Historické aleje
- Pás rozptýleného osídlení za hranicí obory
- Velikost obory, zbytky zdi obůrky u zámku
- Terénní stopy po podezdívce oborního ohrazení
- Drobné sakrální stavby

Ochrana dědictví

Pro zvýšení ochrany kulturněhistorických, estetických a přírodních hodnot souvislého území Netolické obory s dochovaným charakterem renesanční lovecké krajiny vypracovali pracovníci Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích nad rámec stávajících legislativních dokumentů v roce 2011 návrh krajinné památkové zóny Netolická obora, o jejíž vyhlášení usiloval zejména bývalý starosta Netolic Oldřich Petrášek. Vyhlášením krajinné památkové zóny měla být podpořena snaha o zajištění optimální formy ochrany tohoto mimořádně dochovaného historického krajinného souboru, a zejména regulována možnost eventuálního nežádoucího stavebního rozvoje území. Návrh krajinné památkové zóny byl na jaře 2012 zaslán na Odbor památkové péče Ministerstva kultury, další jeho osud není znám.

Když v lednu 2019 zemřel Oldřich Petrášek – netolický starosta (1994–2014), který ctil tradice a místní historii a který stál nejen u počátků návrhu krajinné památkové zóny Netolická obora, ale rovněž u založení místního Archeoparku na sv. Jánu, vyhasly s jeho odchodem intenzivnější snahy o interpretaci a ochranu krajiny Netolické obory.

Pracovníci vědecko-výzkumného projektu *Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny* (2020–2022) si kladou za cíl podrobněji identifikovat vybrané znaky historické kulturní krajiny Netolické obory a interpretovat nejnosnější dosavadní i nové poznatky o Netolické oboře široké veřejnosti.

Návštěvníci

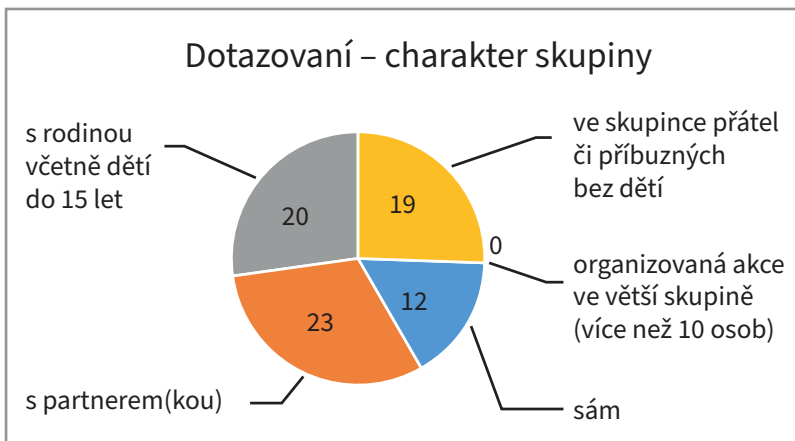
Profil návštěvníka

V rámci přípravy interpretačního plánu bylo v sezóně roku 2021 sesbíráno 74 dotazníků. Tento počet neumožňuje sledování korelace mezi proměnnými, poskytuje nám však vhled do struktury a pohybu návštěvníků. Posledně jmenovaný faktor byl samozřejmě ovlivněn místem sběru: 3 dotazníky byly získány v prostoru Netolické obory, 26 dotazníků bylo získáno na zámku Kratochvíle, 15 v muzeu v Netolicích a 30 v kempu Podroužek.

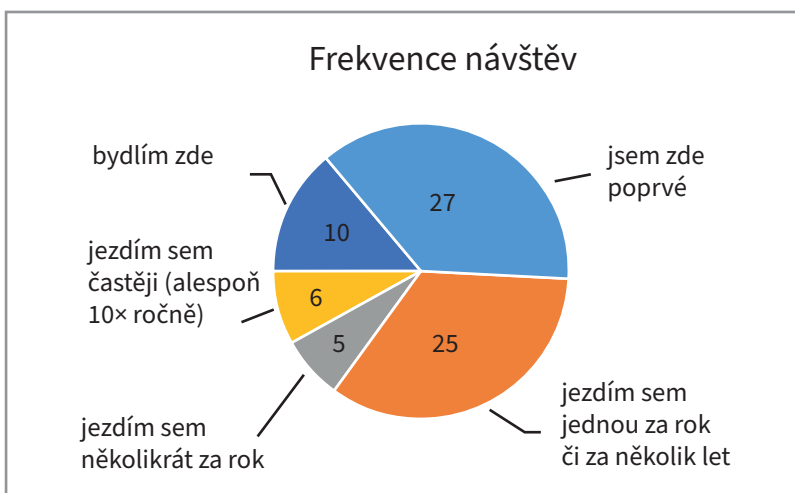
Typický návštěvník zachycený v průzkumu je starší padesáti let a přijíždí buď spolu s partnerem(kou), nebo ve společenství přátel, případně s vnoučaty. Navštěvuje především zámek Kratochvíle, často jako součást cesty po hlavních památkách této části Jihočeského kraje (Český Krumlov, zámek Hluboká) nebo při cestě po regionálních zajímavostech (Holašovice, Netolice). Bydliště má buď v jižních Čechách, nebo ve vzdálenějších regionech (severní Čechy, Morava) a v tom případě je na místě spíše poprvé nebo po mnoha letech.

Pozoruhodný je malý podíl rodin s dětmi v dotazovaném vzorku, který však odpovídá tomu, že více než polovina dotazovaných byla starších 45 let. Tyto hodnoty odpovídají i nereprezentativnímu pozorování přímo v prostoru bývalé Netolické obory.

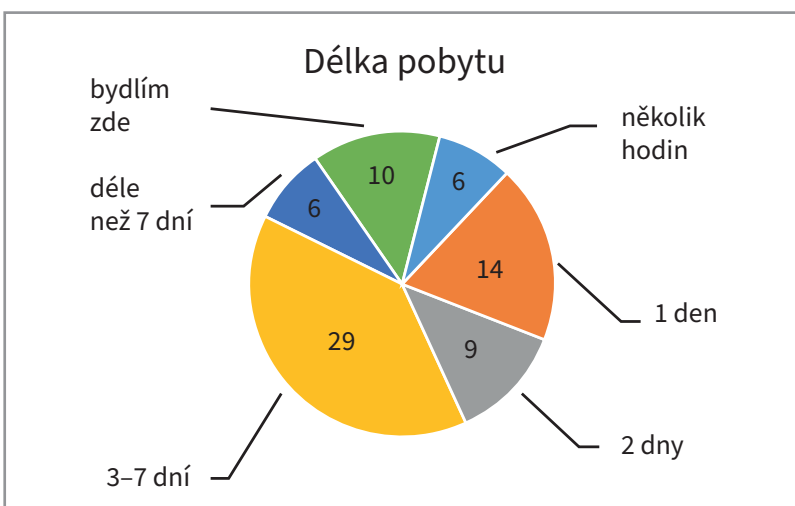
Znázornění vybraných výsledků šetření na vybrané otázky ukazují následující grafy



◀ Graf 1: S kým jste na výletě dnes?

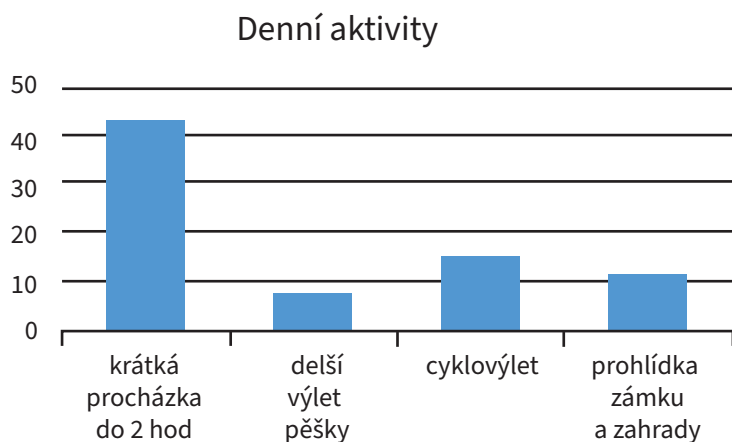


◀ Graf 2: Jak často tento region navštěvujete?



◀ Graf 3: Jaká je délka vašeho pobytu v regionu?

Poznámka: čísla v kruhových grafech vyjadřují počet odpovědí



◀ Graf 4: Jaké aktivity během svého dnešního pobytu hodláte dělat nebo jste dělal(a)?

Pokud návštěvníci nepřijeli na bicyklu (pětina dotázaných, nejpravděpodobněji na celodenním cyklovýletu), plánovali během dne pouze krátkou procházku po okolí. S pěším výletem delším než dvě hodiny počítalo pouze minimum dotazovaných (okolo 10 %).

Středobodem návštěvy regionu je zámek Kratochvíle, ten je zároveň jediným místem, které o Netolické oboře poskytuje návštěvníkům informace.

O Netolické oboře naprostá většina návštěvníků neslyšela vůbec nic, maximálně během prohlídky zámku, ze které se dozvěděli, že obora byla rozsáhlá, oplocená a obsahovala soustavu vodních děl. Termín Netolická obora jim nicméně asociuje lesy v okolí Netolic, lov, péči o zvěř, klid a přírodu.

Šetření destinačního managementu

Informace získané z vlastního výzkumu s dotazníkovým šetřením lze srovnat s výzkumem, který každoročně organizuje destinační management (v roce 2020 se jednalo o 153 respondentů, šetření online a v terénu). Ze srovnání vyplývá, že jenom malá část návštěvníků turistické oblasti navštíví okolí Netolic, nejčastěji zámek Kratochvíle. Výzkum potvrzuje věkovou skladbu návštěvníků. Mírně vyšší podíl návštěvníků s dětmi a kratší průměrnou dobu pobytu lze vysvětlit jednak tím, že 40 % respondentů výzkumu destinačního managementu pocházelo z regionu, a dále místy sběru dat, v případě šetření v rámci interpretačního plánu byla délka pobytu ovlivněna dotazníky z kempu Podroužek, kam návštěvníci přijíždějí za delším pobytem.

Šetření potvrzuje, že termín „Netolická obora“ pro krajinu na západ od Netolic není mezi návštěvníky zažitý ani zkonceptualizovaný jako turistický cíl. Jeho návštěvu uvedlo pouze 7 % dotazovaných.

Návštěvnost

Návštěvnost expozice Muzea JUDr. O. Kudrny v Netolicích se pohybuje okolo 2000 návštěvníků ročně, děti tvoří čtvrtinu. Návštěvnost zámku Kratochvíle se pohybuje mezi 35–40000 návštěvníky ročně.

Stávající interpretace

Stávající interpretace Netolické obory se odehrává především formou zmínky v průběhu prohlídky zámku Kratochvíle. Z tohoto výkladu si návštěvníci pamatují, že se jednalo o rozsáhlou oboru, kterou využívali Rožmberkové. Obora byla oplocena a její součástí byla soustava vodních děl.

Zmínka o Netolické oboře v rozsahu několika vět je součástí naučné tabule u parkoviště zámku Kratochvíle.

Méně nápadná je zmínka v netolickém muzeu v podobě jednoho panelu, který přibližuje tzv. velký okruh naučné cyklotrasy Historická krajina Netolicko.

Na jednotlivých zastaveních okruhu jsou instalovány trojjazyčné panely se stručnými informacemi o místě. K této cyklotrase byl vydán i letáček. Cyklotrasa vede téměř celá po vyznačených cyklostezkách.

Tvorba trasy i letáčků k ní je dědictvím propagátora Netolické obory Oldřicha Petráška. K propagaci obory vydal první letáčky v roce 2005 a začal pro ni razit označení *Spící rožmberská princezna v jihočeské krajině*. V následujících letech vyšlo ještě několik letáčků k cyklotrasám v okolí Netolic. Některé edice jsou k dispozici i v angličtině a němčině.

Z hlediska interpretace je důležité zmínit letáček vydaný k okruhu Netolice – Kratochvíle – Žitná – Melhutka – Podroužek – Netolice. Okruh po vodních dílech vybudovaných Jakubem Krčínem totiž nese poněkud matoucí název Cyklostezka Štěpánka Netolického.

Uvedené letáčky je možné získat v informačním centru Netolic, které se nachází v budově Muzea JUDr. Otakara Kudrny v Netolicích.

Již zmiňovaný Oldřich Petrášek hrál také hlavní roli v pořadech jihočeského rozhlasu a v krátkém pořadu České televize o historické kulturní krajině Netolické obory.

Z přehledu stávající interpretace je patrné, že vyzdvihuje jednotlivé prvky historické kulturní krajiny a upíná se především k rožmberskému období. Menší pozornost byla doposud věnována soustavě vodních děl. Obdivuhodné dílo stoky Krčínky je zmiňováno, avšak nevěnuje se mu pozornost v terénu.

Prostředkem interpretace jsou především zastavení naučné cyklotrasy a doprovodné letáčky k cyklotrasám. Ty bohužel míjí pás osídlení na severozápadním okraji obory.

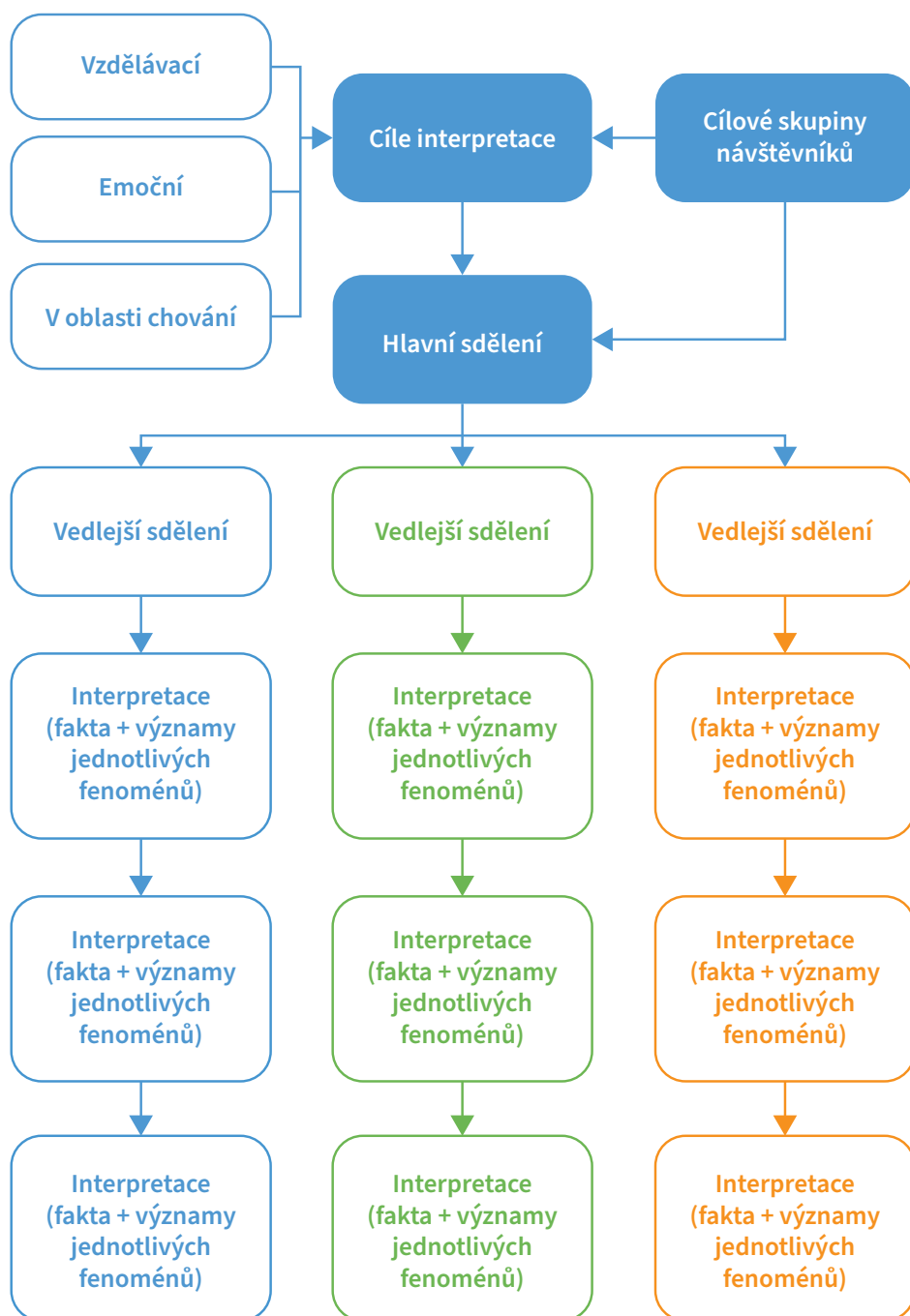
Plánovací část

V plánovací části byly především stanoveny cíle interpretačních programů a hlavní a vedlejší sdělení, která vytváří kostru interpretace území. V rámci výzkumu návštěvníků bylo potvrzeno, že středobodem návštěvnosti je zámek Kratochvíle, naopak o okolním prostoru tzv. Netolické obory návštěvníci neví, nemají představu o jeho vztahu k zámku ani o kulturněhistorické hodnotě této krajiny. Netolickou oboru je proto vhodné interpretovat především v kontextu zámku.

Výzvy

V případě interpretace krajiny Netolické obory čelíme z hlediska interpretace následujícím výzvám:

- Rozsáhlé území, jehož velikost není možné pojmout z nějaké vyhlídky v krajině.
- Terénní výzkumy lokalizovaly v krajině původní ohrazení rožmberské obory pouze na několika místech.
- Z rožmberského období v krajině zůstaly především zbytky vodního systému, pro další prvky máme na úrovni celku obory pouze nepřímé důkazy.
- Nejasné historické rozlišení krajinných prvků: správci území na sebe navazovali, krajinu upravovali, přestavovali dvory. Posun ve využití krajiny lze zpětně jenom obtížně detekovat.
- S výjimkou zámku Kratochvíle a Petrova Dvora postrádáme zdroje (např. stavebněhistorické průzkumy) k jednotlivým prvkům kulturního dědictví.



▲ Schéma strukturace interpretace: k sestavení obsahu přistupujeme až poté, když víme, pro koho interpretaci vytváříme a co chceme sdělit. Obsah členíme do nejvíce čtyř částí logicky spojených hlavním a vedlejšími sděleními

Struktura interpretace

Hlavní a vedlejší sdělení vytváříme z toho důvodu, že si návštěvníci jednotlivá fakta zapamatují, jsou-li svázána do větších logických celků. A právě tato sdělení shrnující, co by si měl návštěvník odnést, vytváří kostru, ke které se bude interpretace vztahovat. Vytváří se tak pro návštěvníka logicky propojený celek, do kterého je možné zařazovat i další obsahy interpretace, ovšem na nižší hierarchickou úroveň. Částečně to znamená redukci širě interpretovaných fenoménů (opomíjíme například pravěká archeologická naleziště), ale z větší části se jedná pouze o hierarchické seskupení faktů do logické struktury. Návštěvník si pak může vybrat, do jaké hloubky a v jaké oblasti se ponoří. Hlavní a vedlejší sdělení by nicméně měla zasáhnout všechny cílové skupiny. Za tímto účelem jsou formulována co možná „nejsilněji“ (HAM 2013), to znamená s využitím tzv. univerzálních principů (LUDWIG 2015), emocí, které jsou společné všem lidem (konflikt, touha po kráse, práce).

Toto členění vychází ze znalostí psychologie učení v oblasti informálního vzdělávání a v modelu TORE (viz výše) jsou pro něj použita písmena T (tvorba sdělení) a O (hierarchicky organizovaná interpretace).

Cíle interpretace

Na tvorbu interpretace lze nahlížet optikou tvorby vzdělávacího programu, tedy jako na soubor aktivit vedoucích k předem definovanému cíli. Dle Veverky (VEVERKA 1998) členíme cíle interpretace do tří oblastí: kognitivní (znalosti), emoční a behaviorální (chování).

K dosažení účelu interpretace pro oblast Netolické obory byly stanoveny následující cíle interpretace pokrývající tři oblasti: vzdělávací cíle (věděni), emoční cíle (cítěni) a cíle v oblasti chování (dělání).

Díky interpretaci by návštěvník měl:

Vzdělávací cíle

- propojit si současný krajinný ráz Netolické obory s událostmi místní historie;
- ocenit moudrost našich předků v hospodaření s přírodními zdroji;
- porozumět potřebě komplexní ochrany historické kulturní krajiny;

Emoční cíle

- vnímat jedinečnosti krajiny Netolické obory;
- zažít pocit okouzlení z malebnosti krajiny;

Cíle v oblasti chování

- aktivně objevovat a dále interpretovat místní dědictví této oblasti;
- snažit se dle svých možností chránit přírodní a kulturní dědictví krajiny Netolické obory;
- akceptovat podmínky související s ochranou této krajiny;
- respektovat místní obyvatele i návštěvníky.

Hlavní sdělení

Majitelé panství v době, kdy byla Netolická obora vybudovaná, vnímali krajinu v okolí zámku Kratochvíle jako celek, který přizpůsobovali svým potřebám rekreace a hospodaření. Dokázali přitom obdivuhodně zachovat její harmonii.

Vedlejší sdělení

1. Jakub Krčín vybudoval harmonickou krajinu lovecké obory obsahující geniální systém hospodaření s vodou. Vilém z Rožmberka nechal do této krajiny zasadit zámek Kratochvíle.
2. Rozsáhlé krajinné úpravy se neobešly bez konfliktu s místními obyvateli, a to jak o vodu, tak i o místo – Krčín nechal vystěhovat pět osad. Jejich obyvatelé získali pozemky na okraji obory a vytvořili tak pás rozptýleného osídlení, které místy dodnes dokládá její plošný rozsah.
3. Držba rozsáhlého panství a hospodaření s dlouhodobou perspektivou umožnily Schwarzenberkům strukturovat harmonickou krajinu s různými způsoby hospodaření, která si svoji podobu částečně udržela dodnes.

Cílové skupiny interpretace

Cílové skupiny se liší podle znaků, které ovlivňují charakter interpretace. V případě Netolické obory se jedná o délku pobytu v území. Návštěvníky lze rozdělit do dvou skupin:

1. První skupina zavítá na zámek Kratochvíle v rámci delší cesty po regionu či kraji. Návštěvu mají zájem doplnit o krátkou procházku po okolí a dokáží změnit plán, pokud je něco zaujme.
2. Druhá skupina je v regionu ubytovaná a prozkoumává ho, ať už na kole, autem, nebo pěšky. Tato skupina si ráda zajde z Netolic či kempu Podroužek na zámek přes prostor bývalé obory. Většinou se jedná o starší páry, zřídka s vnoučaty, častěji ve skupině přátel. Mladé rodiny s malými dětmi jsou poměrně málo zastoupené. Obecně lze konstatovat, že služby cestovního ruchu jsou na Netolicku málo rozvinuté, návštěvníci proto často přijíždí z okolí, případně i z větší vzdálenosti (Šumava) v rámci poznávacích cest do této části jižních Čech.
3. Třetí skupinou jsou místní obyvatelé, které můžeme rozdělit do dvou cílových skupin:
 - Dospělí a děti od 14 let.
 - Děti od 7 do 14 let.

Matice sdělení a cílových skupin

	Jakub Krčín vybudoval harmonickou krajinu lovecké obory obsahující geniální systémem hospodaření s vodou. Vilém z Rožmberka nechal do této krajiny zasadit zámek Kratochvíle.	Rozsáhlé krajinné úpravy se neobešly bez konfliktu s místními obyvateli, a to jak o vodu, tak i o místo – Krčín nechal vystěhovat pět osad. Jejich obyvatelé získali pozemky na okraji obory a vytvořili tak v regionu nezvyklé rozptýlené osídlení.	Držba rozsáhlého panství a hospodaření s dlouhodobou perspektivou umožnily Schwarzenberkům strukturovat harmonickou krajinu s různými způsoby hospodaření, která si svoji podobu částečně udržela dodnes.
Co je přímo pozorovatelné, k čemu jsou materiály	Vodní díla a jejich stopy v krajině Krajina na rozvodí Rožmberské dvory Pozůstatky rožmberského land use Texty o oboře od Václava Březana Lovecká výzdoba zámku Stromy-pamětníci Zbytky základů zdi obory	Vodní díla a jejich stopy v krajině Texty o sporech o vodu Místa vystěhovaných osad Pás rozptýleného osídlení, nové osady	Schwarzenberské klasicistní a barokní dvory Mapové podklady Drobné sakrální stavby Stromořadí
Prostředky			
Krátkodobí návštěvníci zámku	Výklad na zámku Expozice na zámku + model Krátká vycházková trasa Zeď barchetto (králičí obora)	Model v expozici	Model v expozici Krátká vycházková trasa
Dlouhodobí návštěvníci regionu	Videoprůvodce Expozice na zámku + model Body zájmu v Mapy.cz Tištěný materiál – historie krajiny NO Panel Krčinka, Panel Obora Případně: Vyznačení základů ohrazení obory Replika ohrady	Videoprůvodce Model v expozici Cyklotrasa Body zájmu v Mapy.cz Tištěný materiál – historie krajiny NO Interpretační panel v muzeu	Videoprůvodce Model v expozici Body zájmu v Mapy.cz Tištěný materiál – historie krajiny NO „Katalog“ cenných míst NO v muzeu
Místní obyvatelé – dospělí	Videoprůvodce Expozice na zámku + model „Katalog“ cenných míst NO v muzeu Vycházka + besedy v muzeu Vyznačení základů ohrazení obory Replika ohrady	Videoprůvodce Vycházka s průvodcem Interpretační panel v muzeu Vyznačení základů ohrazení obory	Videoprůvodce Vycházka + besedy v muzeu Tištěný materiál – historie krajiny NO „Katalog“ cenných míst NO v muzeu Panel Obora
Místní obyvatelé – děti	Spolupráce na tvorbě modelu Expozice na zámku	Videoprůvodce	Spolupráce na tvorbě modelu Projekt – dvory Netolické obory Spolupráce na expozici v muzeu

Prostředky interpretace Zámek Kratochvíle

Výklad na zámku

Výklad průvodce na zámku je aktuálně pro většinu návštěvníků první (a často jedinou) možností seznámit se s existencí Netolické obory. Bylo by proto vhodné, aby během výkladu zazněla nejenom všechna interpretační sdělení, ale aby průvodce nabídl návštěvníkům i další možnosti poznání krajiny Netolické obory (výstavu na zámku, přehled cenných míst v muzeu, krátkou procházku v okolí zámku).

Expozice na zámku

Expozice (dlouhodobá výstava) na zámku bude základním zdrojem informací o Netolické oboře. V jejím centru bude model krajiny Netolické obory. Expozice bude komunikovat všechna sdělení interpretačního plánu, přičemž 2. vedlejší sdělení může sloužit jako protipól prohlídky zaměřené převážně na nejvyšší šlechtu. Expozice bude návštěvníka seznamovat s:

- Přibližným územním vymezením Netolické obory.
- Nedílným propojením zámku Kratochvíle s oborou a její rolí „rekreační“ i ceremoniální.
- Rozsahem systému hospodaření s vodou.
- Vybranými místy na ploše Netolické obory.

Model krajiny Netolické obory

Model bude centrálním prvkem expozice o Netolické oboře v prostorách zámku. Navrhujeme, aby model zachycoval nejstarší detailně známou podobu krajiny, kterou je krajina v polovině 19. století (mapy stabilního katastru), ovšem s vyznačením míst s v té době již zaniklými prvky Krčínovy vodní soustavy. Stejně tak zde budou přibližně vyznačeny hranice samotné obory. Vedle modelu budou mít návštěvníci možnost srovnat si historickou podobu krajiny se současnou. Expozice na zámku může být doplněna edukačním (interaktivním) modelem vodního díla Jakuba Krčína.

Krátká vycházková trasa

Krátká vycházková trasa by měla ukazovat propojení zámku s okolní krajinou a ilustrovat tak návštěvníkovi účel Kratochvíle i dobový kontext komponování lovecké krajiny. Jako nejvhodnější se v tomto ohledu jeví prostor bývalého „barchetta“ – obůrky přiléhající k zámku, ze které se zachoval pozůstatek ohradní zdi. Vhodným interpretačním médiem by zde byl atypický panel podněcující fantazii (např. plexisklo s dokreslenou zdí, za kterou budou v obůrce chovaná zvířata). V období konání rozsáhlejších akcí pro veřejnost se zde nabízí možnost kostýmované interpretace poukazující na šlechtické kratochvíle v prostoru obory.

Druhou možností je vycházkový bod, ze kterého budou patrné typické prvky historické kulturní krajiny. Nabízí se zpřístupnění procházkového okruhu okolo zámku s informačním bodem za jeho severozápadním rohem, odkud je výhled na Kratochvilský rybník, stromořadí i „palouky“ typické pro krajinu obory.

Muzeum JUDr. O. Kudrny v Netolicích

Panel a katalog Netolické obory

Zatímco interpretace v prostorách zámku je zaměřena na celkový pohled na Netolic-kou oboru a významné počiny šlechtických rodů při tvorbě strukturované krajiny, muzeum v Netolicích může nabízet pohled detailní na cenné prvky v prostoru bývalé obory. Jedná se o klasicistní a barokní dvory, často s renesančním jádrem, pozůstatky po zaniklých osadách a pozůstatky systému hospodaření s vodou. Interpretace zde může mít podobu přehledového panelu doplněného o katalog v podobě karet jednotlivých míst, případně přehledového panelu doplněného kartami v digitální podobě na dotykové obrazovce/tabletu. Dokumentace jednotlivých míst je dobrým námětem na projekt ve spolupráci se základní školou.

Tyto detailní pohledy mohou zároveň sloužit pro návštěvníky infocentra jako podklad pro plánování výletů za místními zajímavostmi.

Pro získání mentální mapy o prostoru Netolické obory lze využít videoprojekci na nepoužívaném monitoru nalevo od panelu.

Besedy v muzeu

Besedy v muzeu týkající se historie prostoru bývalé Netolické obory lze v nejbližší době zaměřit na výsledky lidarového průzkumu a přiblížení hodnot jednotlivých staveb v území s cílem konstituovat povědomí o hodnotách dvorů jako Švarcenberk nebo Petrův Dvůr. V budoucnu lze zvažovat i téma přiblížení přírodního a kulturního dědictví návštěvníkům, tedy sledování cílů nejenom informativních, ale i zapojení veřejnosti do prezentace místního území.

Vycházka s průvodcem

S ohledem na vegetaci jsou nejpříhodnějšími měsíci pro vycházky s průvodcem zaměřené na relikt historie krajiny březen a duben. Díky osobě amatérského historika Ladislava Brašničky a rozsahu území má muzeum příležitost pořádat vycházky každoročně.

Interpretace na internetu

Body zájmu

S ohledem na charakter návštěvníků a plošný rozsah Netolické obory bez místa umožňujícího přehlédnout celý prostor krajiny obory doporučujeme spíše popis řady jednotlivých bodů v rámci serveru Mapy.cz nežli digitálního průvodce. Těmito body zájmu mohou být reliktů systému hospodaření s vodou, stopy po ohrazení obory, místa zaniklých osad, staré stromy-pamětníci a dvory. U existujících popisků by bylo vhodné jejich prohloubení o historii daného místa a vztahu fenoménů ke krajině Netolické obory.

Videoprůvodce

Videoprůvodce sledující částečně krajinu z ptáčích perspektiv je vhodným způsobem přiblížení území návštěvníkům. Scénář filmu by měl vycházet od zámku Kratochvíle a konceptualizovat návštěvníkům (i místním obyvatelům) vztah mezi zámkem a okolní krajinou.

Západní větev naučné cyklotrasy

Ačkoliv oblast netrpí nedostatkem cyklistických tras, je doporučením z hlediska interpretace území vytvořit západní větev naučné cyklotrasy vedoucí přes dvůr Švarcenberk do Žitné, Obory a napojující se ve Velkém Boru na trasu 1110.

Instalace v terénu

Interpretační panely

Stávající panely naučné cyklotrasy Historická krajina Netolicka navrhujeme doplnit o zastavení a nový panel týkající se Krčínky a dalších zaniklých prvků Krčínova systému hospodaření s vodou. Nejlépe v prostoru dvora Švarcenberk na nové západní větvi cyklotrasy, případně u výtoku stoky z Dolního Nadýmače (obnovení poškozeného posezení pro turisty) či u vtoku do rybníka U Ambrože. Podrobnější panel týkající se plošného vymezení a fungování obory doporučujeme doplnit buď na rozcestí ke stávajícímu zastavení č. 4, nebo do prostoru rozcestníku pěších turistických tras u zámku Kratochvíle. Dalším vhodným bodem pro umístění panelu je vyhlídka do krajiny pod kopcem Vystroužek.

Vymezení obory

Konceptualizaci prostoru obory a jejího významu lze nenápadně provést v terénu na místech, kde hranice obory mívají cyklotrasy a pěší turistické cesty. Vhodným vymezením může být čtyřhranný sloupek výšky 1 metru s vypáleným jednoduchým textem: „Zde vedlo v 16. století

oplocení největší lovecké obory v Čechách.“ Na další tři hrany je možné doplnit charakteristiky nejvýznamnějších osob a rodů pro formování charakteru krajiny. Např. „1569–1580 Jakub Krčín oboru založil, rybníky a stoku zbudoval a panství za Sedlčansko směnil.“ Podobně jednoduše lze označit i místa, kde turistické trasy protínají stoku Krčínku.

Replika ohrady obory

Replika ohrazení obory v místech jeho pravděpodobného průběhu může vytvořit nové zastavení, které bude zpřítomňovat dědictví Netolické obory. Jedná se spíše o námět na komunitní projekt. Z interpretace místa musí vyplývat, že se jedná o smyšlenou podobu ohrazení dle dobové zmínky z pera V. Březana.

Náměty pro destinační management

Tištěný materiál

S ohledem na charakteristiku cílové skupiny považujeme za vhodné vytvořit jednoduchý tištěný materiál, který bude shrnovat výsledky výzkumu v rámci projektu *Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny* a představovat Netolickou oboru jako celek spolu s vyznačením pěších a cykloturistických tras.

Hra v terénu

Experimentem z hlediska práce s návštěvníky by bylo vytištění mapy stabilního katastru spojené s fotosoutěží – zachycením krajinných prvků, které jsou podnes v terénu patrné. Tato možnost byla předběžně projednána s ředitelkou Muzea JUDr. O. Kudrny v Netolicích.

Zapojení místních žáků

Spolupráce s místní školou na dokončení vrstevnicového modelu Netolické obory

Participaci místních školáků na tvorbě, resp. dokončení vrstevnicového modelu Netolické obory bude podpořena nejen výchova a vzdělávání o místní historii, ale rovněž docíleno toho, že děti přijmou interpretační prostředek za vlastní dílo. Získají nejen k modelu a interpretované krajině hlubší vztah, ale rovněž lze předpokládat, že budou tlumočit průběh edukačních aktivit a představovat výsledné dílo (krajinu Netolické obory) místní komunitě – svým rodičům, příbuzným, přátelům, sousedům. Netoličtí žáci se tak stanou nejen příjemci, ale zároveň nositeli interpretace místní historie.

Edukační program – projektový den v Netolické oboře

Pro školy z regionu se nabízí vytvořit stálý edukační program, který by využíval vyučovací metody vhodné pro terénní výuku. Příkladem může být využití metody badatelsky orientované výuky použité při programech v krajinné památkové zóně Novohradsko. O spolupráci na programu projevil zájem Muzeum JUDr. Otakara Kudrny v Netolicích, kde by se mohla jeho část odehrávat (v muzeu žáci mohou získat základní informace a přehled o místním dědictví). Další část celodenního programu by se již mohla realizovat v režii samotného pedagoga v autentickém prostředí.

Edukační program – didaktické listy do expozice a výstavy na zámku Kratochvíle

Vhodným doplněním edukační nabídky pro regionální školy může být doplňkový didaktický materiál k prohlídce a expozici umístěné na zámku Kratochvíle. Pátrací úkoly popsané v didaktických listech mohou žáky směřovat k objevování detailů v expozici zámku, které souvisejí s existencí lovecké obory v okolí.

Aplikační část

Rámec aplikační části byl dán již v projektové žádosti volbou prostředků interpretace. V procesu interpretačního plánování došlo ke zpřesnění jejich obsahu a cílových skupin. Rovněž byly definovány další vhodné prostředky interpretace, jejichž uvedení do praxe bude záviset na aktivitě místních aktérů po skončení projektu.

I z tohoto důvodu byly do procesu interpretačního plánování vtaženy klíčové místní subjekty: zámek Kratochvíle, Muzeum JUDr. O. Kudrny v Netolicích, místní akční skupina Blanský les – Netolicko a Destinační management turistické oblasti Podkletí. V dalším průběhu projektu dojde k zapojení netolické základní školy.

Opatření k zabránění šíření pandemie covid-19 bohužel umožnila zapojení místní veřejnosti do procesu interpretačního plánování až v září 2021.

V rámci vědecko-výzkumného projektu *Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny* budou zpracovány tyto prostředky interpretace (rok dokončení 2022):

- Výstava – expoziční panely 10 ks
- Katalog výstavy
- Vrstevnicový model Netolické obory
- Videoprůvodce Netolickou oborou

Závěr

Krajina okolo zámku Kratochvíle je jedním z klíčů k porozumění funkce tohoto renesančního klenotu. I proto se domníváme, že je vhodné těžiště interpretace situovat do prostor zámku, byť velká část jeho návštěvníků nikdy nevyrazí objevovat stopy historie bývalé Netolické obory.

Samotná krajina obory zůstane tedy pravděpodobně navždy „spící princeznou“ – nestane se cílem zástupu turistů. Těm, kteří ji navštíví, by však měla prostřednictvím interpretace podhalovat svoji historickou a kulturní hodnotu. Potichu, avšak mnohohlasně, vyprávět příběh o přizpůsobování krajiny nejenom potřebám, ale i tužbám a ideálům lidských pokolení přicházejících a mizících z tváře země.

Z hlediska metodiky tvorby interpretačního plánu je potřeba poznamenat, že z důvodu protipandemických omezení trvajících polovinu doby zpracování interpretačního plánu jsme museli při plánovacím procesu přistoupit ke kompromisům ve věci zapojení místní veřejnosti: při tvorbě plánu jsme jednotlivě oslovili znalce místní krajiny a širší veřejnost se mohla k návrhům interpretace vyjádřit až v závěrečné fázi tvorby, což rozhodně nepovažujeme za dobrou praxi.

Dále je potřeba zmínit, že v rámci plánování projektu byl nepříliš šťastně zvolen souběh s terénním výzkumem, který prováděli Jan Hendrych a Oldřich Vacek. Interpretační plán tak vznikl paralelně s výzkumem, účelnější by však bylo plánovat interpretaci až po jeho dokončení.



▲ Pás usedlostí lemujících Netolickou oboru v její severozápadní části v oblasti zvané Po Oboře



IV. Příklady dobré praxe a inspirace v oblasti prezentace historických kulturních krajín

Anna Svobodová, Květa Jordánová

Prezentace loveckých obor

Rešerše inspirativních expozic v České republice se v prvé řadě zaměřila na interpretační zpracování tématu lovecké obory. Mezi nejzajímavější příklad dobré praxe patří edukativně řešená stálá expozice Roštejnské obory na loveckém hrádku Roštejn. Inspirativní jsou i lektorované edukační programy zpracovávající témata Staré obory u Hluboké nad Vltavou na zámku Ohrada, pravidelné přednášky a expozice k historii Kladrubské a Slavické obory se simulovanou jízdou v kočáře v Národním hřebčíně v Kladrubech nad Labem, přednášky správy obory a reálné jízdy kočárem s průvodcovským výkladem po Hukvaldské oboře či naučné stezky loveckými krajinami napříč Českou republikou. Nepochybně také webový portál *Obory a bažantnice – opomíjená hodnota kulturního dědictví* se stejnojmennou výstavou a kritickým katalogem a publikace Davida Tůmy *Z historie obornictví v Čechách*, na Moravě a ve Slezsku, který ku příležitosti vydání své knihy připravil výstavu a přednášky pro veřejnost. Specifickou oborou na našem území je veřejnosti nepřístupná Lánská obora, ke které byla v Muzeu T. G. Masaryka v Lánech v roce 2013 připravena zajímavá výstava s názvem *300 let tajemství Lánské obory* (v roce 2014 byla instalovaná na hojně navštěvovaném hradě Křivoklát).

Roštejnská obora, expozice na hrádku Roštejn

Roštejnská (Roštýnská) obora vznikla na konci 16. století. Její vybudování inicioval pan Zachariáš z Hradce společně se zásadní přestavbou pozdně gotického hradu Roštejn na renesanční lovecké sídlo. Obora se rozprostírá kolem nejvyššího vrcholu Vysočiny Javořice (837 m n. m.) asi osm kilometrů severně od města Telče. Zrušena byla po 2. světové válce. Patří mezi nejstarší obory v České republice. Původní rozloha obory činila 288 hektarů. V oboře se dochovaly žulové sloupky použité pro stavbu oplocení. Pětimetrové rozestupy mezi jednotlivými sloupky byly vyplněny dřevěnými ráhny vsunutými do ručně vysekaných drážek. Po zrušení obory byl plot poškozován nejen při těžbách a přibližování dřeva, ale i krádežemi samotných sloupů. Do obory se vstupovalo či vjíždělo branami, z nichž se dochovala pouze jedna (západní, tzv. Žlutá vrata). V roce 1977 byla na území Roštejnské obory vyhlášena přírodní rezervace s rozlohou 31,9 hektarů, která v blízkém okolí hradu chrání jednu z největších bučin Českomoravské vrchoviny. V roce 2006 zahájil podnik Lesy České republiky (Lesní správa Telč), jakožto současný majitel území, obnovu lovecké obory pro chov vysoké zvěře (v rozsahu 116 hektarů). V okolí hradu byla zřízena asi dva kilometry dlouhá naučná stezka, která návštěvníkům přibli-

žuje vývoj lovu zvěře, vznik myslivosti, její zvyky a tradice, péči o zvěř a druhy žijící v oboře. Některé panely se věnují přímo Roštejnské oboře (jsou instalované na strategických místech před vstupem do hradu a na odpočívadle před vstupní branou do obory asi kilometr pod hradem). Okružní trasa naučné stezky je nenáročná, přiměřeně dlouhá a vede v blízkosti hradu Roštejn a částečně přímo oborou. Vedle naučných panelů zmíněné stezky návštěvníci najdou mladší stojany virtuálního průvodce Přírodní rezervace Roštejnská obora, které sem doplnili pracovníci Geoparku Vysočina.

Hrad Roštejn ročně navštíví necelých 40000 návštěvníků. Prezentace se zaměřuje na funkci hrádka jakožto loveckého sídla, která mu přetrvala od zřízení obory v roce 1592 až po její zrušení v roce 1945. Návštěvníkům jsou nabízeny dva prohlídkové okruhy, trasa s průvodcem Lovecké sídlo v proměnách dějin a volná expozice Příroda, lovectví a myslivost. Druhý okruh cílí zejména na rodiny s dětmi. Obě trasy jsou zpřístupněné virtuálně. Zajímavé je řešení expozičních panelů na volném okruhu. Horní dvě třetiny, zpracované odbornější formou, oslovují dospělého návštěvníka, spodní třetina je určena dětem. Dětská část panelu využívá ilustrace zvědavé lišky, která podněcuje děti k plnění úkolů v expozici, upozorňuje na zajímavá témata nebo přináší výchovný aspekt: „Přestože u nás najdete nástěnné malby, které považujeme za krásné a vzácné, vy na stěny památek nemalujte, protože byste mohli památku zničit. Můžete využít výtvarné pomůcky v lesní herně o kousek dále a vystavit své dílo na naší nástěnce.“ Děti po cestě pozorují okolí hradu dalekohledem (z okna), poslouchají zvuk vábničky, mohou si potěškat loveckou puškou atd. Inspirativním expozičním prvkem na trase bez průvodce je digitalizovaný, interaktivně zpřístupněný Mattioliho herbář v tzv. Botanickém sále, jehož stěny zdobí obnovené nástěnné malby představující rostliny z různých podnebních pásem s popisky názvů v němčině. Interaktivní tabule představují kresby bylin s podrobnějšími popisky v češtině. Botanický sál se sedacími pytlí slouží i jako relaxační místnost. Poslední místnost volného okruhu je řešena jako naučná herna pro děti, která rozvíjí témata lovecké obory. Za zmínku stojí tři historické mapy Roštejnské obory z období 18. – počátku 20. století. Dílky map jsou umístěné na svislých hranolech, jejichž otáčením návštěvníci získají správnou podobu. Autoři našli inspiraci pro tento prvek v obchodním domě IKEA. Herna obsahuje další rozmanité edukační pomůcky, které děti seznamují s tématy obornictví, lov a myslivost. Zajímavým doplňkem je posed nasměrovaný výhledem z okna (prolézačka pro děti).

Hrad Roštejn je v současné době v majetku Kraje Vysočina a ve správě Muzea Vysočiny v Jihlavě. Manželé Rozinkovi, kteří se o hrad od roku 2015 starají, stáli u počátků jeho rozsáhlé obnovy i tvorby nové expozice. Inspirace čerpali na loveckých zámcích v České republice (Obora u Hluboké nad Vltavou), či spíše na různých památkových objektech ve správě NPÚ (inspirace našli zejména v projektu Památky nás baví), ale především na francouzských památkových objektech. Pan Rozinka spolupracuje s místním mysliveckým spolkem a v budoucnu plánuje do stálé programové nabídky pro návštěvníky zařadit komentované poznávací vycházky do obory.

Stará obora u Hluboké nad Vltavou, lektorované edukační programy na zámku Ohrada

Detašované pracoviště Národního zemědělského muzea na zámku Ohrada u Hluboké nad Vltavou rozvíjí nabídku edukačních programů intenzivně od roku 2018. Lektorované programy přibližují zejména školákům (po domluvě i široké veřejnosti) témata související s historií lesnictví, myslivosti a rybářství. Muzejní edukátorka nabízí skupinám i individuálně zpracovaný program (např. na téma lovecké obory), hodně využívá pracovní listy, didaktické pomůcky a aktivizační metody učení (např. metody dramatické výchovy). Vzdělávací obsah je přizpůsobován věku školních skupin. Programy jsou realizovány uvnitř objektu (v expozicích či specializovaných edukačních dílnách), nebo v blízkém okolí zámku.

Kladrubská a Slavická obora, přednášky a expozice v Národním hřebčíně v Kladrubech nad Labem

Ač je hlavním tématem Národního hřebčína v Kladrubech nad Labem chov koní, i zde nalezeme zajímavou inspiraci zaměřenou na prezentaci lovecké krajiny. Nedaleko zámku, v jedné z nejstarších barokních roubenek v celém kraji Kladrubského Polabí, která byla v minulosti využívána jako úřadovna lesního správce, je umístěna expozice věnující se Kladrubské a Slavické oboře. Kromě klasických výstavních panelů a zpřístupněných historických map je možné nasednout do skutečného kočáru, nasadit si brýle a prostřednictvím virtuální reality se přenést do místní obory. Projížďka kočárem taženým koňským spřežením je doplněná komentářem průvodce a volně tak supluje naučné stezky v autentickém prostředí. S obdobnou prezentací kulturní krajiny (krajinařského parku) se můžeme setkat na německém zámku v Bad Muskau.

Obora Hukvaldy, přednášky a komentované projížďky kočárem po oboře

Jedná se o živou oboru s možností lovu nebo rekreace (ubytování, restaurace nebo posezení v rybářské chatě). V oboře je možné rybařit a zúčastnit se podzimního výlovu. Návštěvníci se mohou seznámit s historií obory v autentickém prostředí buď prostřednictvím přednášky správce obory, nebo formou projížďek kočárem s průvodcovským výkladem. Kolem hradu Hukvaldy vede naučná stezka Hradní vrch, která se částečně věnuje prezentaci Hukvaldské obory.

Prezentace vodního díla Štěpánka Netolického na Třeboňsku

Dům Štěpánka Netolického na náměstí v Třeboni, kde jeden z nejvýznamnějších českých rybníkářů prožil poslední roky svého života, byl současně s realizací nové interaktivní vzdělávací expozice kompletně zrekonstruován. Stálá expozice, která vznikla v roce 2015 a od roku 2016 je zpřístupněna veřejnosti, se věnuje životu a dílu Štěpánka Netolického a vývoji rybníční krajiny na Třeboňsku v době renesance. Inspirativní je zejména poutavá prezentace třeboňského rybníkářského dědictví a způsob zpracování klíčového tématu expozice – Zlaté stoky.

Čtyřicet pět kilometrů dlouhá Zlatá stoka byla vytvořena rybníkářem Štěpánkem Netolicým na počátku 16. století a je páteří a zdrojem čerstvé vody rybníční soustavy na Třeboňsku dodnes. Vodní dílo a další záměry na Třeboňsku později dokončil a rozvinul Jakub Krčín.

Expozice s mnoha interaktivními prvky je hravá a srozumitelná. Při vstupu do domu získávají návštěvníci základní informace o expozici a dočasných výstavách. Pro rodiny s malými dětmi je připravena omalovánka rybníku, do které si mohou děti v určeném místě otisknout různé druhy ryb. Začátek expozice je umístěn ve sklepení domu. Štěpánek Netolický je v úvodu představen nejen jako geniální rybníkář, ale rovněž jako stavitel (například vodního příkopu, který se stal součástí opevnění města Třeboň).

Další část expozice je umístěná ve dvoře. Návštěvníci zde najdou dva stylizované interaktivní modely a jeden schematický model Zlaté stoky. První velký model je instalován do země. Na jeho začátku se nachází přibližně jeden metr vysoká skruž, do které mohou návštěvníci napustit vodu (pomocí simulované ruční pumpy). Uvnitř skruže je umístěn interaktivní model požeráku, pomocí kterého mohou návštěvníci dále vypustit vodu do modelu Zlaté stoky (úzkého kanálku v podlaze). Model stoky pak reálně napájí malé modely rybníků vodou, přičemž děti mají možnost regulovat přítok do jednotlivých rybníků pomocí miniaturních páček, aby voda zbytečně nevytékala. Obdobný stylizovaný model vodního díla najdeme ve venkovní expozici kláštera v Teplé na Karlovarsku. Druhý model ve dvoře (betonový, menší) je poněkud reálnější, přesto jde stále pouze o stylizaci třeboňského rybníkářského dědictví. Na rozdíl od předchozího se snaží přiblížit místní krajinu detailněji, ale vzhledem ke složitosti vodního díla a rozlehlosti území byly do modelu zaneseny pouze nejdůležitější vodní toky a největší rybníky. Model funguje na podobném principu jako první příklad. Stokou cyklicky protéká voda, kterou mohou návštěvníci regulovat pomocí miniaturních stavidel. Poslední panel ve dvoře seznamuje návštěvníky s celým vodním dílem Štěpánka Netolického (úsekem řeky Lužnice, Zlatou stokou a dalšími menšími strouhami, směry toků, rybníky, sádkami a technickými stavbami). Schéma se stalo základem pro videoprezentaci Zlaté stoky na výroční výstavě k jejímu dokončení.

Poslední část expozice seznamuje návštěvníka s postupem zakládání rybníku (od vyhledání vhodného místa v krajině, přes vyměření, vypálení porostu, přípravu dna, stavbu hráze, nádrže a výpusti až po dokončení rybníku a jeho napájení strouhou) prostřednictvím působivé animace, která zároveň přibližuje několik kritických situací při výstavbě rybníku (protržení hráze, prosakování vody). Animace rovněž ilustruje práci s jednotlivými měřicími nástroji (v recepci jsou pak umístěné haptické modely některých měřicích nástrojů, například sáhovky a průhledítka). Stůl v poslední části expozice, který se stal nosnou inspirací pro výstavu na Kratochvíli, představuje Zlatou stoku a největší rybníky vzniklé v době Štěpánka Netolického. Jednotlivé dílky je možné z desky stolu vyjmout a zespod každého z nich si přečíst základní technické údaje o rybnících. V závěrečné relaxační místnosti je k nalezení dětské puzzle (hrací pěnová podložka) s ilustrací Zlaté stoky a videoprezentace třeboňského rybníkářského dědictví.

Dům Štěpánka Netolického v Třeboni má potenciál stát se součástí kulturních a technických památek Třeboňska, které byly nominovány na seznam světových památek UNESCO pod společným názvem Třeboňské rybníkářské dědictví.



▲ Detail Krčínovy stoky



V. Edukační zprostředkování Netolické obory

Anna Svobodová, Květa Jordánová

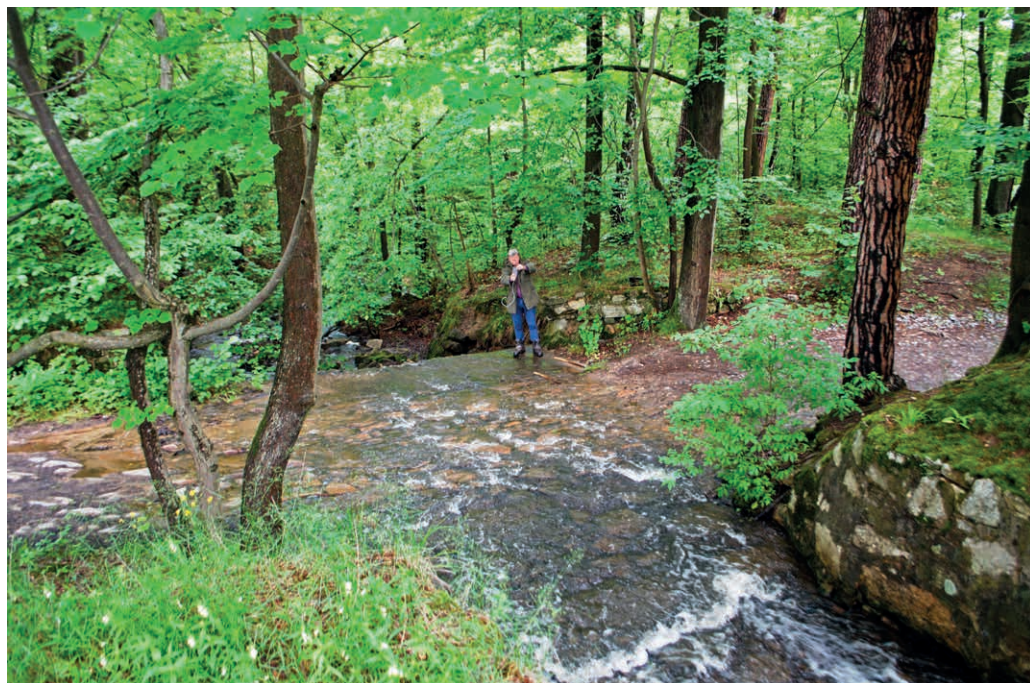
Při prezentaci území bývalé Netolické obory v projektu *Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny* bylo od počátku cílem:

1. Propojit odborný výzkum krajiny s prezentací výsledků laické veřejnosti (s podporou interpretačního plánu).
 2. Zapojit do interpretace území Netolické obory místní komunitu včetně akterů cestovního ruchu a základní školy (v rámci dobrovolnické spolupráce).
 3. Oživit diskusi k návrhu krajinné památkové zóny, jakož i celou Netolickou oboru, za účelem zvýšení památkové ochrany území.
- = Využívat přitom metody interpretačního plánování a památkové edukace, které se osvědčují v prostředí kulturní krajiny (vč. historických parků a zahrad).

Metodika

V první fázi byl na Netolicku sestaven menší řešitelský tým, který společně naplňoval vytyčené cíle výzkumného projektu. Edukační pracovnice (Anna Svobodová, Květa Jordánová) oslovily v první řadě ředitele Ústavu pro interpretaci místního dědictví (Michala Medka), který má s interpretačním plánováním dlouholeté české i zahraniční zkušenosti. Interpretační plán Netolické obory měl být prvním počinem v oblasti historické kulturní krajiny (dosud byla věnována pozornost zejména chráněným krajinným oblastem, národním parkům atp.). Dále byli osloveni klíčoví spolupracovníci z netolického muzea, památky a školy, důležití aktéři cestovního ruchu v regionu a motivovaní jednotlivci z Netolicka. S kastelánem státního zámku Kratochvíle Vojtěchem Troupem a vedoucí Muzea JUDr. Otakara Kudrny v Netolicích Zuzanou Leherovou byla domluvena spolupráce na instalaci výstavních panelů, vrstevnicového modelu a dalších projektových výstupů v prostorách obou objektů. Obě strany participaci na projektu uvítaly jako jednu z prvních příležitostí spojit síly při interpretaci území jak návštěvníkům zvenčí, tak místním lidem (např. školákům). Objekty jsou od sebe vzdálené přibližně dva kilometry, a jak vyplynulo jak z osobních rozhovorů s oběma správci, tak z realizovaného dotazníkového šetření, přirozeně na zámek zavítají spíše lidé z jiných regionů, do muzea pak zejména místní lidé. Již v rámci projektu si mohly obě strany oba typy návštěvníků vzájemně doporučovat a v tomto trendu mohou pokračovat i v následujících letech.

Do týmu byli přizváni pracovníci místní akční skupiny Blanský les – Netolicko (Václav Kolář a Mirka Machová), Jihočeské centrály cestovního ruchu (Marta Krejčíčková) a Základní školy



▲ Tým výzkumníků a projektových spolupracovníků v terénu Netolické obory v roce 2020 (nahore Oldřich Vacek, dole zleva Marek Ehrlich, Jan Hendrych, Oldřich Vacek, Michal Medek)

Netolice (Lenka Bukačová a Žaneta Roubíčková). K řešitelskému týmu se přidal místní amatérský badatel (Ladislav Brašnička), provozovatelka kempu u rybníka Podroužek (Dana Mužíková) a další dobrovolníci z Netolicka (tesař, usedlík z oblasti Po Oboře Zdeněk Žemlička, místní patriot, motivovaný zprostředkovatel místního dědictví a rodák z Petrova Dvora František Penc a umělecký sochař Tomáš Havlík). Do interpretačního plánování a realizace projektových výstupů byli po celou dobu intenzivně zapojeni řešitelé z Výzkumného ústavu Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví v. v. i. (Oldřich Vacek) a Českého vysokého učení technického v Praze, Fakulty stavební (Jan Hendrych a Marek Ehrlich). Na výstupech (3D modelu Netolické obory) spolupracovali pracovníci Mendelovy univerzity v Brně (Josef Sedláček a Radim Klepárník). Projektový tým doplnil dlouholetý spolupracovník z předchozích výzkumných projektů Martin Hes, který netolickou komunitu a jejich snažení na Netolicku zastřešil v prezentačním videu o Netolické oboře.

Svorníkem pro realizaci dílčích projektových cílů a zejména pro spolupráci všech výše zmíněných subjektů v krajině Netolické obory se stal komunitní projekt *Probuzení rožmberské princezny v jihočeské krajině*.



▲ Dobrovolný spolupracovník na netolickém komunitním projektu Ladislav Brašnička se svou manželkou před usedlostí v oblasti Po Oboře

Vodítkem pro přípravu a realizaci komunitního projektu v Netolicích se staly projekty Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze (*Kulturněhistorické dědictví a udržitelný rozvoj místních komunit, Výchova ke vztahu ke kulturněhistorickému dědictví a vzdělávání pro udržitelný rozvoj v ČR, Klášterní stezky*), Národního památkového ústavu (*Schola Naturalis – revitalizace zámku Veltrusy a centrum Evropské úmluvy o krajině, Vzdělávací role NPÚ: Edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví ČR aj.*), Výzkumného ústavu Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i. (*Identifikace a prezentace památkového potenciálu historické kulturní krajiny ČR*), Plzeňského kraje (*Vintířova stezka*), Mendelovy univerzity v Brně (*Poplušní dvory Čech, Moravy a Slezska a jejich harmonická kulturní krajina – identifikace a soudobá interpretace kulturních hodnot*), Skautského institutu (*Krajina v našich rukou*), komunitní projekty sdružení Živá voda v CHKO Brdy aj.

Na základě podkladu interpretačního plánu Netolické obory byl vytvořen hrubý harmonogram plnění prostředků interpretace v rámci dvouletého období, přičemž jejich realizaci ovlivnila nastalá protipandemická opatření. Přesto se podařilo uskutečnit všechny plánované aktivity stanovené v projektu *Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny* (výstava, katalog výstavy, vrstevnicový model, video) i některé další podněty uvedené v interpretačním plánu. Dílčí aktivity a výstupy zastřešila výstava se stejným názvem komunitního projektu na Netolicku: *Probuzení rožmberské princezny v jihočeské krajině*.

Výstava *Probuzení rožmberské princezny v jihočeské krajině*

Výstava umístěná na zámku Kratochvíle, v Muzeu JUDr. Otakara Kudrny v Netolicích a v krajině Netolicka zachycuje téma bývalé rožmberské lovecké obory, dnes známé pod názvem Netolická obora. Jednotlivé výstavní panely představují lokalitu v historickém kontextu od jejího založení a původní funkce, tedy od dob renesance, po současnost, definovanou hledáním argumentů pro stanovení památkové ochrany území.

Výstava v podstatě představuje snahu jednotlivců, místních patriotů, nadšenců i odborníků, pojmenovat a vyzdvihnout kulturní hodnoty místa a zachovat tuto výjimečnou krajinu. Panely upomínají na iniciativu místního patriota Oldřicha Petráška, který společně s netolickou komunitou podnítil zpracování návrhu krajinné památkové zóny Netolická obora. Představují „duši“ současného komunitního zájmu o téma, činnost pana Ladislava Brašničky i výsledky činnosti badatelů, aktérů současného dění, profesně sloučených pod hlavičkou výzkumného projektu *Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny*. Důležitým bodem výstavy je představení interpretačního plánu Netolické obory.

Výzkumný projekt *Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny* navazoval na poznatky definované v návrhu krajinné památkové zóny, zpracovaném již v roce 2012. Tento návrh vycházel z dlouholeté badatelské činnosti již zmíněného Oldřicha Petráška, a byl po odborné stránce zpracován pracovníky Národního památkového ústavu, Územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích, a následně podán na Ministerstvo kultury. K vyhod-

nocení návrhu, ani ke stanovení legislativní ochrany území či alespoň dílčích kroků, které by naznačovaly následný vývoj v této věci, do současné doby nedošlo. V současné době je tak přibližně 3000 hektarové území Netolické obory (až na několik nemovitých kulturních památek) ponecháno svébytnému vývoji napospas, bez ustanovené plošné památkové ochrany, pouze s obecnou ochranou definovanou v rámci mezinárodních úmluv a stavebního zákona. Cílem výstavy, „rozkročené“ mezi dvěma významnými kulturními objekty, je probuzení veřejného zájmu o kulturní hodnoty Netolické obory a o vyvolání diskuse vedoucí k znovuotevření otázky vyhodnocení podaného návrhu krajinné památkové zóny Netolická obora.

V souvislosti s výstavou vychází i kritický katalog, připomínající jednotlivé dílčí aktivity, vrcholící právě výstavou. Edukační a interpretační aktivity, které se uskutečnily ve spolupráci s místní komunitou a Základní školou Netolice, by měly vést nejen k poznání krajiny, ale z hlediska dlouhodobých cílů by měly přispět k vybudování vztahu k místu či alespoň k formování názoru na dění, které se nás každodenně dotýká.

Průběžné naplňování prostředků interpretace v Netolické oboře (2020–2022)

Zámek Kratochvíle

Na zámku byla v roce 2022 instalována dlouhodobá výstava, která má být základním zdrojem informací o Netolické oboře. Výstavu rozehrává komiksově zpracovaný příběh Netolické obory, který má být upoutávkou k dalšímu poznávání (komiksový příběh Netolické obory, určený především starším dětem, je součástí přílohy tohoto katalogu). Prostřednictvím dalších panelů se návštěvník seznamuje s Krčínovou stokou na Kratochvíli a zaniklým osídlením na území obory. Ústředním bodem výstavy je schematický 3D vrstevnicový model celého sledovaného území s vyznačením Krčínovy stoky a soustavy rybníků a edukační (interaktivní) model vodního díla Jakuba Krčína. Edukační model z díla Tomáše Havlíka slouží k poznávání Krčínovy stoky spíše mladším dětem. Oba modely byly vypracovány na základě odborných podkladů od projektových pracovníků (výzkum Krčínovy stoky na Kratochvíli). Na dokončování výstupů a instalaci výstavy na zámku se podíleli dobrovolníci (nejen z Netolicka, kteří ve svém volném čase vyráběli stůl pod model, stupínky ke stolu a samotný edukační model vodního díla (projektový tým dodal dobrovolníkům pouze materiál k výrobě). Do Netolicka byly nakonec převezeny dva vrstevnicové modely. Jeden je umístěný na zámku v expozici (výstup výzkumného projektu), druhý byl věnován žákům Základní školy Netolice pro další edukační práci (vlastní výtvarné dokončení modelu). Jeden z těchto modelů byl vyroben na základě dobrovolnické spolupráce pracovníky Mendelovy univerzity v Brně. Součástí výstavy na zámku je kromě výstavních panelů rozměrná mapa území Netolické obory dle indikační skici Stablního katastru.



▲ Stůl pod vrstevnicový model Netolické obory se stupínky po dokončení



▲ Detail vrstevnicového modelu bezprostředně po usazení v zámecké věži

Muzeum Netolice

Výstavní panely o Netolické oboře včetně komiksového zpracování příběhu Netolické obory jsou dlouhodobě instalovány i v Muzeu JUDr. Otakara Kudrny v Netolicích, jehož vedoucí poskytla projektovým pracovníkům mnoho pokladů pro samotnou tvorbu naučných panelů (od historických fotografií se sbírek muzea, archeologických nálezů ze zaniklé vesnice Ročovice k dokumentaci až po vydané brožury pro město a krajinu Netolicka atd.). Velkou podporou při naplňování projektových výstupů byla možnost využívat prostory muzea k realizaci projektových aktivit bezúplatně. V roce 2021 se zde uskutečnila přednáška pro veřejnost. Na přednášce byly přiblíženy výsledky návštěvnického šetření, průběžné výsledky výzkumu vodního díla Jakuba Krčina a nové technologie při zkoumání krajiny (laserové snímkování – LIDAR) a rovněž zde zazněly příběhy oborníků (oboráků) z usedlostí v oblasti Po Oboře. Po přednáškách následovala beseda, při níž mohli účastníci sdílet své vlastní postřehy a náměty z hlediska interpretace Netolické obory širší veřejnosti. Hlavní spolupracovník na komunitním projektu Ladislav Brašnička následně uspořádal podobnou (zjednodušenou) přednášku o obornících (oborácích) pro žáky 7. ročníku Základní školy Netolice přímo ve škole.

Součástí výstavy v muzeu je připravený návrh krajinné památkové zóny Netolická obora a tzv. „Školní památkový katalog – evidenční karty vybraných historických památek v Netolické oboře“ jako výstup žáků Základní školy Netolice a příloha vytištěného návrhu. Návštěvníci zde mají rovněž možnost psát své argumenty k vyhlášení krajinné památkové zóny Netolická obora do tzv. „Knihy pro památkáře MK ČR“. Pokud by se nechtěli zabývat návrhem krajinné památkové zóny, mají dále možnost sdílet s ostatními návštěvníky své poznatky o Netolické oboře v tzv. „Návštěvnické kronice Netolické obory“. Návštěvnická kronika Netolické obory je živým dokumentem, který se má neustále doplňovat. Každý další návštěvník se má dozvědět něco nového (informaci má dále ověřovat). Je také edukačním nástrojem, jak alespoň částečně zaktivizovat návštěvníky přímo ve výstavě.



▲ V rámci komunitního projektu na Netolicku s názvem *Probuzení rožmberské princezny v jihočeské krajině* proběhly přednášky v místní škole a v Muzeu JUDr. Otakara Kudrny v Netolicích, kde měla veřejnost možnost sdílet své náměty k interpretaci území Netolické obory

Panel má podobu průhledného plexiskla, na němž příchozí najdou vytištěný vybraný lovecký námět (lovec míří kuší na králíka u autentické zídky). Panel u obůrky tak hravě připomíná renesanční náměty z oblíbených renesančních knih Thierbuch a Jagdbuch, které se objevují na vnitřní nástěnné výzdobě letohrádku Kratochvíle a nyní už i v krajině Netolické obory. Dotvoření rámu a instalace naučného panelu se uskutečnily ve spolupráci s dobrovolníky.

Mezi vesnicemi Obora a Žitná byl instalován další panel upozorňující na místo zaniklých Ročovic. Ty byly spolu s dalšími vesnicemi (resp. usedlostmi) zrušeny Vilémem z Rožmberka, patrně však z popudu Jakuba Krčína, při zakládání Netolické obory v roce 1579. Vesnice ležely uvnitř obory. Bylo zrušeno 44 usedlostí. Kromě Ročovic se jednalo o Krtely (vesnice byla zrušena a vystavěna se stejným názvem na jiném místě), Šitice, Dolní a Horní Třebánek. Další usedlosti zanikly v částech dodnes existujících vsí Hrbov, Třebanice a Žitná. Šipka na panelu ukazuje na místo zaniklých Ročovic a dodnes v terénu patrné úvozové cesty z Ročovic do Žitné.



▲ Výstavní panely na zámku i instalace v terénu připomínají usedlosti zaniklé v době zakládání Netolické obory



▲ Prostranství zaniklých Ročovic



▲ Pozůstatky úvozové cesty z Ročovic do Žitné

Zapojení místních žáků

Ve spolupráci se Základní školou Netolice byl vytvářen tzv. „Školní památkový katalog Netolické obory – evidenční karty vybraných památek v oboře“, který je součástí výstavy v Muzeu JUDr. Otakara Kudrny v Netolicích. Žáci se tématu Netolické obory věnovali v několika vyučovacích hodinách zejména v prvním pololetí školního roku 2021/2022 (vedení školy přistoupilo k výměně hodin výtvarné výchovy 1x týdně za projektové vyučování v rámci komunitního projektu *Probuzení rožmberské princezny v jihočeské krajině*). V průběhu školního roku žáci navštívili vybraná místa v Netolické oboře (v rámci celodenního projektového dne), poslechli si přednášku Ladislava Brašničky a věnovali se dalším tématům, které souvisejí s ochranou historické kulturní krajiny. Nutno podotknout, že velký díl zásluh za vedení projektového vyučování a koordinaci dětí a jejich výstupů ve škole má učitelka výtvarné výchovy Žaneta Roubíčková.

Žáci v roce 2022 získali model Netolické obory k dalšímu výtvarnému dokončování (kašírování apod.), kterému se mohou věnovat po ukončení projektu *Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny*.



▲ Dokumentace projektového dne žáků Základní školy Netolice v terénu Netolické obory (nahore zleva Petrův Dvůr, Setuň, dole zleva pohled na zaniklou ves Ročovice, soutěska mezi Malým a Velkým Hrádečkem)

V červnu 2022 Žaneta Roubíčková zajistila pilotní ověření pracovního listu, připraveného do expozice zámku Kratochvíle. Pracovní list je určen žákům 2. stupňů základních škol a rodinám se staršími dětmi. Úkoly v pracovním listu jsou navázány na klasickou prohlídkovou trasu zámku. Tato edukační pomůcka, dosud živě diskutovaná s pedagogy a správou státního zámku Kratochvíle, pomůže dětem pochopit hlavní témata spojená s Netolickou oborou a seznámí je se zajímavostmi a vybranými exponáty na trase.



▲ Žáci Základní školy Netolice na Kratochvíli

Završení komunitního projektu *Probuzení rožmberské princezny v jihočeské krajině* v roce 2022 není tečkou za snahami o prezentaci a ochranu Netolické obory, nýbrž „dvojtečkou“, která předjímá pokračování.

Závěr

Beze všeho strachu, bezpečně a vesele, jak píše ve svém díle Václav Březan, budovali naši předkové zámek Kratochvíle a Netolickou oboru. Obojí je nám dnes dáno do užívání jako významné kulturní dědictví. Jak jsme již uvedli v závěrečné části interpretačního plánu, na rozdíl od zámku Kratochvíle zůstane krajina obory pravděpodobně navždy „spící princeznou“. Její probuzení (probouzení) se nemá dít skrze dupot desetitisíců nohou turistů či skrze rýhy bezpočtu pneumatik jízdních kol, nýbrž „polibkem“. Tím může být citlivá návštěva lidmi, kteří mají povědomí o její krásě, ale též ekologické a šetrné hospodaření v krajině. V tomto smyslu nezbývá než si přát, aby byl tento proces „milování krajiny“ možný a trvale udržitelný.

Jedním ze způsobů, jak podpořit zájem místních i příležitostných návštěvníků o historickou kulturní krajinu, může být práce s příběhem místa, pochopení historického kontextu a neustálé znovuobjevování a interpretování historie právě té krajiny, ve které lidé žijí nebo kterou navštěvují. Interpretace založená na komunitním projektu, přispívající k hlubšímu poznání identity místa, pomáhá posilovat kulturní identitu obyvatel a jejich pospolitost. V rámci komunitního projektu v Netolicích jsme chtěli umožnit místním lidem včetně dětí, aby si vytvářeli nebo upevňovali vztah především k dědictví na úrovni regionu, ze kterého pocházejí, kam chodí do školy nebo kde žijí. Právě zde se mohou podílet na účinné ochraně kulturní krajiny, potažmo kulturního dědictví obecně, vyslovit se k rozhodnutí zastupitelských a dalších správních orgánů anebo se plnohodnotně zapojit do interpretace domácího prostředí návštěvníkům zvenčí. Teprve poté, co přijmeme za své „blízké“ dědictví, je možné pochopit širší souvislosti ochrany historické kulturní krajiny v národním a nadnárodním měřítku.

Projekt ukázal nesmírný význam místní komunity při definování hodnot místa, ale i při její následné obnově, údržbě a zachování. Tito „znalci“ místního dědictví, kdysi vysídlení za hranice obory, jsou spolu s místními nadšenci, ať už z řad odborné, či laické veřejnosti, nejdůležitějšími „pečovateli“ o toto kulturní dědictví. Aktivní postoj zahrnující motivaci všech zúčastněných k dobrovolné účasti na uchování kulturních hodnot je důležitý tím spíš, že direktivní opatření v podobě vyhlášení krajinné památkové zóny Netolická obora je zatím v nedohlednu.

Použitá literatura a zdroje

AMBROŽ – NAVRÁTIL – STANICKÝ – VODVÁŘKA 2018: Robin Ambrož – Jan Navrátil – Štěpán Stanický – Václav Vodvářka, *Lánská obora v proměnách času*, Bezno 2018.

BAŽANT 2006: Jan Bažant, *Pražský Belveder a severská renesance*, Praha 2006.

BEDNAŘÍK 2004: Aleš Bednařík a kol., *Životné zručnosti a jako ich rozvíjať*, Bratislava 2004.

BENEŠ 2018: Milan Beneš, *Andragogika*, 2. aktualizované a rozšířené vydání, Brno 2018.

BENZONI 2004: Gino Benzoni, *Verso la santa agricoltura: Alvise Cornaro, Ruzante, il Polesine, Minelliana* 2004.

BROCHU 2003: Lisa Brochu, *Interpretative Planning: The 5-M Model for Successful Planning Projects*, Fort Collins 2003.

COWAN 2001: Nelson Cowan, *The magical number 4 in short-term memory: A reconsideration of mental storage capacity*, Behavioral and Brain Sciences, s. 87–185, Cambridge University Press 2001. Dostupné z <https://www.cambridge.org/core/journals/behavioral-and-brain-sciences/article/magical-number-4-in-shortterm-memory-a-reconsideration-of-mental-storage-capacity/44023F1147D4A1D44BDC0AD226838496>.

DEMEK 1989: Jaromír Demek, *Nauka o krajině*, Olomouc 1989.

DOBALOVÁ 2005: Sylva Dobalová, *Tři alba Hanse Puechfeldnera aneb Vo trávnicích královských a jiných osvícených a bohatých pánuov*, Studia Rudolphina 5, Praha 2005.

EHRlich – KUČA – KUČOVÁ – PACÁKOVÁ – PAVLÁTOVÁ – SALAŠOVÁ – ŠANTRŮČKOVÁ – VOREL – WEBER 2019: Marek Ehlich – Karel Kuča – Věra Kučová – Božena Pacáková – Marie Pavlátová – Alena Salašová – Markéta Šantrůčková – Ivan Vorel – Martin Weber, *Typologie historické kulturní krajiny České republiky*, Praha 2020. Dostupné z <https://www.hikk-naki.cz>.

FISCHBEIN – AJZEN 2010: Martin Fischbein – Icek Ajzen, *Predicting and Changing Behavior: The Reasoned Action Approach*, New York 2010.

FOLTÝN 2008: Dušan Foltýn a kol., *Prameny paměti: Sedm kapitol o kulturně historickém dědictví pro potřeby výchovné praxe*, Praha 2008.

FOLTÝN – HAVLŮJOVÁ 2012: Dušan Foltýn – Hana Havlůjová (eds.), *Kulturní dědictví a udržitelný rozvoj místních komunit* [online], Praha 2012. Dostupné z https://www.historickededictvi.com/wp-content/plugins/downloads-manager/upload/Monografie_final.pdf.

FRANZINA 2002: Antonio Franzina, *Andrea Palladio: Le Ville*, Milano 2002.

GRECMANOVÁ – URBANOVSKÁ – NOVOTNÝ 2000: Helena Grecmanová – Eva Urbanovská – Petr Novotný, *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*, Olomouc 2000.

HAJNÁ – HAVLOVÁ – TROUP – VAVERKOVÁ 2015: Milena Hajná – Mája Havlová – Vojtěch Troup – Zuzana Vaverková, *Zámek Kratochvíle: Renesanční letohrádek a historie jeho památkové obnovy*, České Budějovice 2015.

HAM 1992: Sam H. Ham, *Environmental Interpretation: A Practical Guide for People with Big Ideas and Small Budgets*, Colorado 1992.

HAM 2013: Sam H. Ham, *Interpretation – Making a Difference on Purpose*, Golden CO 2013.

HAUBELT 2003: Josef Haubelt, *Jakub Krčín z Jelčan*, Praha 2003.

HAVLŮJOVÁ – HUDEC 2018: Hana Havlůjová – Petr Hudec, *Památková edukace v historických zahradách a parcích: Příklady dobré praxe*, Praha 2018.

HAVLŮJOVÁ – CHARVÁTOVÁ – INDOVÁ 2015: Hana Havlůjová – Kateřina Charvátová – Martina Indrová a kol., *Památky nás baví 1–5: Metodika tvorby, realizace a hodnocení kvality edukačních programů v oblasti péče o kulturní dědictví*, Praha 2015.

HAVLŮJOVÁ – CHARVÁTOVÁ – KLAPKO – INDOVÁ – WIZOVSKÝ 2015: Hana Havlůjová – Kateřina Charvátová – Dušan Klapko – Martina Indrová – Tomáš Wizovský a kol., *Památky nás baví: Katalog výstavy k projektu Vzdělávací role Národního památkového ústavu: Edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví ČR*, Praha 2015.

HENDRYCH 2010: Jan Hendrych, *Les v zahradním umění*, in: Michal Peprník, *Kauza les: Environment jako estetický problém*, Olomouc 2010.

CHODĚJOVSKÁ – SEMOTANOVÁ – ŠIMŮNEK 2015: Eva Chodějovská – Eva Semotanová – Robert Šimůnek, *Historické krajiny Čech: Třeboňsko – Broumovsko – Praha*, Praha 2015.

CHODĚJOVSKÁ – ŠIMŮNEK 2012: Eva Chodějovská (ed.) – Robert Šimůnek (ed.), *Krajina jako historické jeviště*, Praha 2012.

JONG 2008: Eric A. de Jong, *Garden Book made for Emperor Rudolf II in 1593: Hans Puechfeldner's Nützliches Khünstbüech der Gartnereij*, in: Therese O'Maley – Amy R. W. Meyers, *The Art of Natural History: Illustrated Treatises and Botanical Paintings 1400–1850*, New Haven and London 2008.

KOHL – MCCOOL 2016: Jonathan M. Kohl – Stephen F. McCool, *The Future Has Other Plans: Planning Holistically to Conserve Natural and Cultural Heritage*, Golden CO 2016.

KRČÁLOVÁ 1985: Jarmila Krčálová, *Renesanční stavby Baltazara Maggiho v Čechách a na Moravě*, Praha 1985.

KOLEJKA 2013: Jaromír Kolečka, *Nauka o krajině*, Praha 2013.

KUBÍKOVÁ 1994: Anna Kubíková, *Příspěvek k životopisu Baltazara Beránka Jelínka*, JSH 63 1994.

KUČA – KUČOVÁ – SALAŠOVÁ – WEBER 2015: *Krajinné památkové zóny české republiky*, Praha 2015.

KUČA – MALINA – SALAŠOVÁ – WEBER 2020: Karel Kuča – Ondřej Malina – Alena Salašová – Martin Weber a kol., *Historické kulturní krajiny České republiky*, Průhonice 2020.

KUČOVÁ 2006: Věra Kučová, *Možnosti ochrany kulturní krajiny v České republice – Současná právní úprava na úseku památkové péče, ochrany přírody, stavebního zákona a územního plánování*, Veřejná správa 2006, 48, příloha.

KUČOVÁ 2008: Věra Kučová, *Kulturní krajina – krajinné památkové zóny v České republice v kontextu světového kulturního a přírodního dědictví*. Zprávy památkové péče 68, 2008, s. 295–300.

KUČOVÁ – DOSTÁLEK – EHRLICH – KUČA – PACÁKOVÁ 2014: Věra Kučová – Jiří Dostálek – Marek Ehrlich – Karel Kuča – Božena Pacáková, *Metodika tvorby standardizovaného záznamu o krajinné památkové zóně*, Praha 2014.

KÜNHLOVÁ 2007a: Hana Kühlová, *Život v našem regionu: Pracovní učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia*, Plzeň 2007.

KÜNHLOVÁ 2007b: Hana Kühlová, *Život v našem regionu: Příručka pro učitele*, Plzeň 2007.

KUPKA 2010: Jiří Kupka, *Krajiny kulturní a historické*, Praha 2010.

LAZZARO 1990: Claudia Lazzaro, *The Italian Renaissance Garden*. New Haven and London 1990.

LEWIS 2014: William J. Lewis, *Interpreting for Park Visitors*, Philadelphia 2014.

LIPSKÝ 1997: Zdeněk Lipský a kol., *Typologie a ochrana české kulturní krajiny*, Praha 1997.

LUDWIG 2015: Thorsten Ludwig, *The Interpretive Guide: Sharing Heritage with People*. Werleshausen 2015. Dostupné z https://www.interpret-europe.net/fileadmin/Documents/projects/HeriQ/the_interpretive_guide_2015_en.pdf.

MASON 1961: Georgina Mason, *Italian Gardens*, New York 1961.

MATUŠKOVÁ – ŠMOLÍKOVÁ 2010: Alena Matušková – Božena Šmolíková, *Místo, kde žijeme*, Praha 2010.

MEDEK – ČINČERA – GREGOROVÁ – POŘÍZOVÁ – LISKOVÁ 2016: Michal Medek – Jan Činčera – Jana Gregorová – Kateřina Pořízová – Martina Lisková, *Naučné stezky: zpracování a hodnocení nepřímých interpretačních programů*, Brno 2016. Dostupné z <https://munispace.muni.cz/library/catalog/view/844/2674/546-1/#preview>.

MIGNANI 1993: Daniela Mignani, *Le Ville Medicee di Giusto Utens*, Firenze 1993.

MIRVALD – ŠTUPL 2008: Stanislav Mirvald – Miroslav Štulc, *Společenské a hospodářské složky krajiny: Zeměpis pro 8. a 9. ročník základní školy a nižší ročníky víceletých gymnázií*, Praha 2008.

Obory a bažantnice v kulturní historii, Praha 2014. Dostupné z https://www.nzm.cz/file/d1c2af5771b26071ca388fcd08f27933/1292/PAS_53o.pdf.

PALLADIO 1570: Andrea Palladio, *I Quattro Libri dell'Architettura*, Benátky 1570. V českém vydání Čtyři knihy o architektuře, Praha 1958.

PANOFSKI 1955: Erwin Panofski, *Meaning in the Visual Art*, New York 1955. V českém vydání Význam ve výtvarném umění, Praha 2013.

PÁNEK 1985: Jaroslav Pánek, *Václav Březan – Životy posledních Rožmberků I. a II.*, Praha 1985.

PÁNEK 2003: Jaroslav Pánek, *Výprava české šlechty do Itálie v letech 1551–1552*, České Budějovice 2003.

PETTY – CACIOPPO – SCHUMANN 1983: Richard E. Petty – John T. Cacioppo – David Schumann, *Central and Peripheral Routes to Advertising Effectiveness: The Moderating Role of Involvement*, Journal Of Consumer Research 10(2), s. 135–146, Oxford University Press 1983. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/2488919>.

POLÁKOVÁ 2007: Jana Poláková (ed.), *Mezinárodní dokumenty o ochraně kulturního dědictví*, Praha 2007.

POLEGGI 2001: Fiorella Caraceni Poleggi, *Palazzi di Genoa*. Genova 2001.

PREISS 1974: Pavel Preiss, *Panoráma manýrismu*, Praha 1974.

PTÁČEK – RŮŽIČKA 2012: Ladislav Ptáček – Tomáš Růžička, *Jak předkládat svět: Základy dobré interpretace*, Brno 2012.

RUBÍN – NĚMEC – POJER 2007: Josef Rubín – Jan Němec – František Pojer (edd.), *Krajina v České republice*, Praha 2007.

SÁDLO – POKORNÝ – HÁJEK – DRESLEROVÁ – CÍLEK 2005: Jiří Sádlo – Petr Pokorný – Pavel Hájek – Dagmar Dreslerová – Václav Cílek, *Krajina a revoluce: Významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny Českých zemí*, Praha 2005.

SAMOJSKÝ 2011: Petr Samojský, *Krajina jako duchovní dědictví*, Praha 2011.

SANNAZARO 1966: Jacopo Sannazaro, *Arcadia and Piscatorial Eclogues*, Detroit 1966.

Sborovna (projekt), *Škola zážitkem: Zážitková pedagogika při výuce klíčových kompetencí a hodnocení žáků*, Prázdninová škola Lipnice, Praha 2011.

SEMOTANOVÁ 2014: Eva Semotanová, *Historická krajina Česka a co po ní zůstalo*, Praha 2014.

SCHAMA 2007: Simon Schama, *Krajina a paměť*, Praha 2007.

SIBERMAN – LAWSON – KOLDINSKÝ 1997: Mel Siberman – Karel Lawson – Milan Koldinský, *101 metod pro aktivní výcvik a vyučování: osvědčené způsoby efektivního vyučování*, Praha 1997.

SKLENIČKA 2011: Petr Sklenička, *Pronajatá krajina*, Praha 2011.

Standards and Practices for Interpretive Planning [online], National Association for Heritage Interpretation 2008. Dostupné na <https://www.interpnet.com/nai/docs/BP-Planning-Jan09.pdf>.

STORM 2010: Vojtěch Storm, *Budějovická brána v Českém Krumlově a její italská předloha*, in: *Český Krumlov: Od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010.

SVOBODOVÁ 2015: Anna Svobodová, *Edukační centrum Schola naturalis*, in: *Kronika Schola naturalis – projekt Revitalizace zámku Veltrusy a centrum Evropské úmluvy o krajině*, Praha 2015.

SVOBODOVÁ – EHRLICH – VITOCHOVÁ 2020: Anna Svobodová – Marek Ehrlich – Kateřina Kadeřábková Vitochová, Objevujeme krajinu společně s památkáři: *Katalog výstavy k projektu Identifikace a prezentace památkového potenciálu historické kulturní krajiny České republiky*, České Budějovice 2020.

ŠIMEK 2007: Jakub Šimek, *Zahradní umění Piera de 'Crescenzi*, Uherský Brod 2007.

ŠŤASTNÁ 2016: Jaroslava Šťastná, *Když se řekne komunitní práce*, Praha 2016.

TUMA 2018: David Tuma, *Zlatý věk obor. Z historie obornictví v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Plzeň 2018.

VASSARI 2019: Giorgio Vassari, *Le Vite de' più eccellenti pittori, scultori, e architettori*, Torrentino 1550. V českém vydání *Životy nejvýznačnějších malířů, sochařů a architektů*, Praha 2019.

VEVERKA 1998: John Veverka, *Interpretive Master Planning*, Tustin 1998.

VITRUVIUS 2009: Pollio Marcus Vitruvius, *Deset knih o architektuře*, Praha 2009.

WUNDRUM 2016: Manfred Wundrum, *Andrea Palladio - Les règles de l'harmonie*, Cologne 2016.

Další zdroje

I. vojenské mapování – Josefské, 1764–1768 a 1780–1783 (rektifikace), měřítko 1: 28 800. Rakouský státní archiv.

II. vojenské mapování – Františkovo, 1836–1852, měřítko 1: 28 800. Rakouský státní archiv.

III. vojenské mapování - Františko-Josefské, 1877–1880 (Čechy), měřítko 1 : 25 000. Rakouský státní archiv.

Digitální model reliéfu terénu, DMR 5G. Geoportál, Český úřad zeměměřický a katastrální.

Knihovna Dumbarton Oaks Harvardské Univerzity, Washington, D. C., USA.

Královské muzeum de Mariemont, Belgie.

Letecké měřické snímkování. Geoportál, Český úřad zeměměřický a katastrální.

Mapová aplikace *Zájmy památkové péče*. Dostupné z <https://geoportal.npu.cz/webappbuilder/apps/42/>.

Mapy stabilního katastru. Geoportál, Český úřad zeměměřický a katastrální.

Národní knihovna v Paříži, Francie.

St. Luis Museum of Art, USA.

Internetové odkazy na výzkumné a komunitní projekty a další související inspirace a příklady dobré praxe zmiňované v publikaci – řazené dle významu pro text

Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny

<https://www.krapr-naki.cz/>

Prezentace a identifikace památkového potenciálu historické kulturní krajiny ČR

<https://www.hikk-naki.cz/>

Obory a bažantnice – opomíjená hodnota kulturního dědictví

<http://obory.online>

Ochrana a péče o historickou kulturní krajinu prostřednictvím institutu krajinných památkových zón

<http://www.kpz-naki.cz/>

Kulturněhistorické dědictví a udržitelný rozvoj místních komunit

<http://www.historickededitvi.com/>

Klášteří stezky

<https://www.klasterni-stezky.cz/>

Schola naturalis – revitalizace zámku Veltrusy a centrum Evropské úmluvy o krajině (Vzdělávací centrum Schola naturalis Veltrusy)

<https://www.zamek-veltrusy.cz/cs/vzdelavaci-programy>

Vzdělávací role NPÚ: Edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví ČR (Památky nás baví)

<http://www.pamatkynasbavi.cz/cs>

Vintířova stezka

<https://www.gunthersteig.com/cz/>

Poplužní dvory Čech, Moravy a Slezska a jejich harmonická kulturní krajina – identifikace a soudobá interpretace kulturních hodnot (KRAJ!NA)

<https://krajina.mendelu.cz/#vystava>

Krajina v našich rukou

<https://www.skautskyinstitut.cz/krajina-v-nasich-rukou>

Komunitní projekty sdružení Živá voda

<https://zivavoda.biz/>

Dále viz **<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097944695-nas-venkov/221562243400004/>**

Sdružení pro interpretaci místního dědictví

<https://dobrainterpretace.cz/>

Hrad Roštejn

<https://hrad-rostejn.cz/>

Zámek Ohrada

<https://www.nzm.cz/muzeum-lesnictvi-myslivosti-a-rybarstvi-zamek-ohrada>

Národní hřebčín Kladruby nad Labem

<https://www.nhkladruby.cz/>

Dům Štěpánka Netolického v Třeboni

<http://www.dumstepankanetolickeho.cz/>

Příběh Netolické obory v komiksu

... PŘED ROKEM 1579



Vilém z Rožmberka s Jakubem Krčínem uvažují o založení lovecké obory v mírně kopcovité lesní krajině s rozlehlými loukami a mnoha rybníky poblíž Netolic, kde stávala středověká tvrz Leptáč.



Za své služby dostal Krčín tvrz Leptáč s dalšími pozemky na Netolicku k doživotnímu užívání. Rožmberkové však vedli o území netolického panství dlouholeté spory s klášteřem ve Zlaté Koruně a Krčín měl strach, že o svěřený majetek přijde. Chtěl proto Viléma z Rožmberka plámem Netolické obory nadchnout, aby se domluvili na výměně pozemků za Sedlčany.



Z popudu Jakuba Krčina bylo na území vznikající obory zrušeno několik vesnic. Celkem šlo o 44 chalup, na jejichž místě se začaly budovat panské rybníky, umělé strouhy a další hospodářské stavby a plochy loveckého revíru. Krčín nebyl mezi místními lidmi ani trochu oblíbený.



Usedlíci byli z původních vesnic vyhnáni a přesunuti na okraj Netolické obory, kde jim Vilém z Rožmberka přidělil pozemky na výstavbu nových chalup. Mnozí z nich pak po generaci sloužili v oboře, nejčastěji jako oborníci. Poblíž některých zaniklých středověkých usedlostí jsou dodnes vidět pozůstatky starých cest nebo je stále možné tam nalézt zbytky nádobí.



"...TU PÁN SOBĚ MÍSTO KVŮLI KRATOCHVÍLI OBRÁTITI RAČIL, DAL TU DĚLATI OBŮRKU PRO KRÁLÍKY I SICE VELIKOU OBORU, KTERÉ ROVNĚ V ČECHÁCH NENÍ, JEŽ BEZMÁLA V OKOLKU DVE MÍLE DRŽÍ, PLOTEM DŘEVENÝM OHRADITI."

VYŽÍRKOVÉ!
VŠECHNO NÁM
SEBRALI A JEŠTĚ PRO
NĚ MUSÍME DŘÍT! ALE JÁ
TO TAK NENECHÁM, TAKY
PŮJDU LOVIT...



Při výstavbě obory sice zaniklo několik vesnic, ale jako celek byla tato hospodářsky promyšlená krajina u Netolic v rozsahu zhruba 3000 hektarů (= lze si představit jako 750 Václavských náměstí v Praze na jedné ucelené ploše) natolik ojedinělá, že už tehdy ji kronikáři řadili na první místo v Čechách. Dřevěné ohrazení obory na kamenné podezdívce bylo kryté šindelovou stříškou a kolem dokola měřilo asi 22 kilometrů.



TYTO
ŠIBENICE JSOU
PRO VÝSTRAHU
VŠEM, KDO BY
CHTĚLI V OBOŘE
PYTLAČIT!

KÉŽ BY
TĚ ČERT LUPL,
AŽ BY ŘETĚZ
ULETĚL!

UŽ TADY
V NETOLICÍCH MÁME KRČINA
PO KRK VŠICHNI. BERE NÁM VODU
Z RYBNÍKŮ, NECHÁVÁ NÁS MLÍT OBILÍ
JEN V PANSKÝCH MLÝNECH, KUPOVAT
PIVO JEN Z PANSKÝCH PIVOVARŮ...
NEJRADŠÍ BYCH HO NECHAL
ZAVRAŽDIT NAŠÍM PÍSAŘEM.



Vilém z Rožmberka byl oborou skutečně uchvácený a rozhodl se nedaleko tvrze Leptáč postavit letohrádek ve stylu italských renesančních vil, kam chtěl dojíždět ze svého rezidenčního sídla v Českém Krumlově. Základy zámku byly zpevněny dřevěnými piloty a okolo něj byl vybudován vodní příkop a zahrada.



Po smrti Viléma převzal Netolickou oboru Petr Vok. Kvůli morové epidemii v roce 1598 sem téměř na celý rok přesunul velkou část svého dvora. Tomu se musela přizpůsobit organizace správy obory, kdy se začaly více využívat hospodářské dvory v okolí zámku.

Z důvodu zachování hodnot historické krajiny Netolické obory pro budoucí generace byl před několika lety vytvořen návrh krajinné památkové zóny Netolická obora. Návrh nyní leží na ministerském úřadě a nic se neděje. Cílem naší výstavy je probudit zájem o připravený návrh krajinné památkové zóny, stejně jako probudit půvabnou princeznu – území bývalé rožmberské obory – a motivovat návštěvníky k jejímu osobnímu průzkumu pěšky, na kole, na koni nebo jinak.



Vilém z Rožmberka se s Jakubem Krčínem domluvil na výměně pozemků na Netolicku za pozemky na Sedlčansku. Krčín z rožmberských služeb odešel a od té doby se mu říkálo Jakub Krčín z Jelčan a Sedlčan.



Po třicetileté válce byla zvěř v oboře vyhubena, oplození bylo poškozeno a lovecká funkce obory zanikla. Později se území stalo součástí eggenberské a následně schwarzenberské správy. Jako zázrakem byla krajina Netolické obory uchráněna před nevratnými lidskými (stavebními, zemědělskými...) zásahy. Stále tu můžeme spatřit renesanční oboru ve své původní podobě. Nedávný starosta města Netolic Oldřich Petrášek území nazýval „spící rožmberskou princeznou v jihočeské krajině“.



KONEC?

Resumé

The catalogue of the exhibition “The Awakening of the Rosenberg Princess in the South Bohemian Landscape” is part of the outputs of the nationwide project “Practical approaches to the territorial protection of the historical cultural landscape”, which lasted from 1st March 2020 to 31st December 2022. The project, funded by the NAKI II Programme to Support Applied Research and Experimental Development of National and Cultural Identity of the Ministry of Culture of the Czech Republic, was coordinated by the Silva Tarouca Research Institute for Landscape and Ornamental Gardening. The co-beneficiary was the Czech Technical University in Prague, Faculty of Civil Engineering. The aim of the project was to deepen awareness and to ensure the protection of the values of the historical cultural landscape as an important part of national identity, cultural heritage and the implementation of international conventions. The main goal of the project was to verify the practical applicability of methodical materials in the field of heritage protection of historical cultural landscapes of the Czech Republic and to engage the local community during the presentation of the selected historical cultural landscape.

The catalogue draws attention to the area of the former Netolice game park, where research on Jakub Krčín's waterworks and a community project with the local residents took place in 2020–2022. Part of the community project was the preparation of an interpretation plan for the Netolice game park under the auspices of the Institute for the Interpretation of Local Heritage (a member organization of Interpret Europe), as well as the implementation of educational activities with the Netolice Elementary School, public lectures and walks in the countryside, and the installation of an exhibition at the Kratochvíle state chateau, in the Museum of JUDr. Otakar Kudrna in Netolice and in the Netolice countryside. In relation to the exhibition, a critical catalogue was also published, which summarizes the 2012 proposal of the Netolice game park landscape conservation zone, the research works conducted in the Netolice countryside and the interpretation plan of the Netolice game park. The interpretation plan of the Netolice game park, one of the first Czech initiatives in the historical cultural landscape, not only discusses the issue of how to approach the presentation of the Netolice game park in cooperation with the local community, but it is also a methodological guide for the creation of similar documents for other cultural landscapes, or historical environment in general. The catalogue also presents examples of good practice and inspiration from presentation of the water works of the fishpond maker Štěpánek Netolický in South Bohemia and game parks in the Czech Republic. The last chapter is dedicated to the educational programs that took place in Netolice and its surroundings in cooperation with the local residents and the elementary school.

The project proved the immense importance of the local community not only in defining the values of a certain place, but also in its subsequent restoration, maintenance and preservation. We believe that the completion of the project in Netolice is not a full stop to the efforts to present and protect the Netolice game park (and historical cultural landscapes in general), but rather a colon that anticipates the continuation of these efforts.

Probuzení rožmberské princezny v jihočeské krajině

Katalog výstavy

**Bc. Anna Svobodová, PhDr. Květa Jordánová, Ph.D., Ing. Marek Ehrlich,
Jan Hendrych, ASLA, RNDr. Oldřich Vacek, CSc., Mgr. et Mgr. Michal Medek**

Jazyková redakce: Mgr. Vendula Kazlauskas

Ilustrační fotografie a mapy: Bc. Anna Svobodová, Martin Hes – Hes Production s.r.o.,
Jan Hendrych, ASLA, RNDr. Oldřich Vacek, CSc. archiv Muzea JUDr. Otakara Kudrny
v Netolicích, Český úřad zeměměřičský a katastrální (Geoportál CUZK), Státní ústřední archiv

Dobové vyobrazení Kratochvíle od Jindřicha de Verle: ze sbírek státního zámku Kratochvíle

Na přední straně obálky snímek krajiny Netolické obory,
foto Martin Hes – Hes Production s.r.o.

Na zadní straně obálky ilustrace chlapce s mapou, autor Jan Poustka

Komiks: Jan Poustka

Předělové fotografie: Martin Hes – Hes Production s.r.o., Bc. Anna Svobodová

Grafická úprava a sazba: Jan Krčál

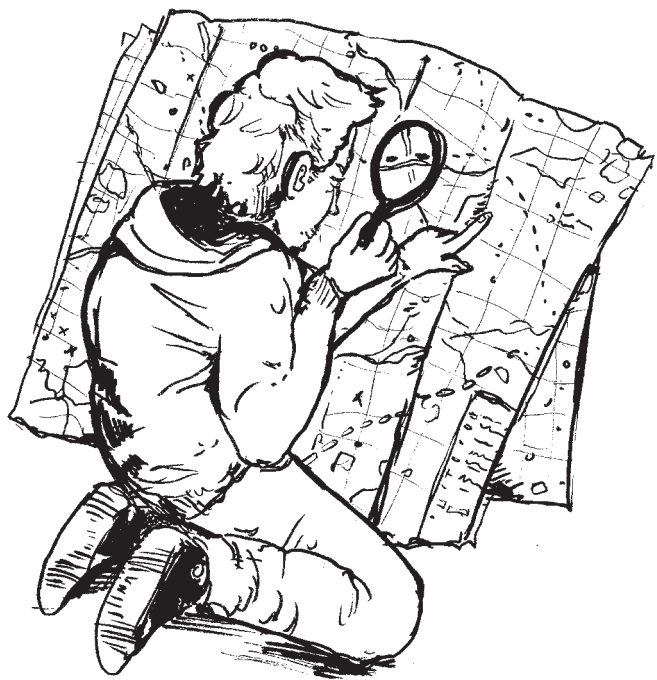
Tisk: Tiskárna Posekaný, www.posekany.cz

Vydal Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i.

Vydání první

Průhonice 2022

ISBN 978-80-87674-50-5



ISBN 978-80-87674-50-5



MINISTERSTVO
KULTURY



FAKULTA
STAVEBNÍ
ČVUT V PRAZE